

DÜZENİN OTORİTERLEŞMESİ

Elif Çağlı

Elif Çağlı

Demokrasi ve Plütokrasi

28 Haziran 2014

Otoriterleşme ve İdeolojik Aygıtların Rolü

30 Kasım 2015

Faşist Tırmanışa Karşı Mücadeleye

27 Ocak 2016

marksist.com

e-broşür dizisi: 7

Demokrasi ve Plütokrasi

Toplumsal tarih içinde yaşananlar günümüzü aydınlatan pek çok ders içeriyor. Bugüne dek hiçbir egemen güç, artık yolun sonuna geldiğini idrak ederek tarih sahnesini kendiliğinden terk etmemiştir. Bu kural günümüz için fazlasıyla geçerlidir. Üstelik kapitalist sistem, tarih sahnesinde daha önce yer almış diğer toplumsal düzenlere benzemez biçimde azgın bir sömürü ve kâr hırsı üzerinde yükseliyor. Sistem derin bir tarihsel kriz içinde debelendikçe, egemenler her ne pahasına olursa olsun kendi çıkarlarını koruma kudurganlığıyla insanlığı ve gezegenimizi yıkıma sürüklüyorlar. Emperyalist güçlerin nüfuz bölgelerini yeniden paylaşma hırsı nedeniyle, Ortadoğu başta olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerinde halklar savaş cehenneminin ateşlerine atılıyor ve tüm dünyada işçi-emekçi kitlelerin üzerindeki sömürü katmerleniyor. Bugün pek çok ülkede burjuva demokratik haklar gerilerken, oligarşik yönetim uygulamaları büsbütün pekişiyor. Kısacası günümüzde demokrasi can çekişirken, burjuva düzen tam bir plütokrasi egemenliğine dönüşüyor.

Kapitalist sistemin bu son döneminin insanlık açısından türlü belâlarla yüklü, kaotik ve acılı bir süreç olarak seyretmesi tesadüf değildir. Kapitalist üretim tarzı, geliştiği ölçüde kendi sonunu hazırlayan bir sistemdir. Kapitalizm yıkıcı krizler olmaksızın işleyemez. Bugüne dek her büyük yıkıcı kriz, ancak insanlığı emperyalist savaşlar gibi felâketlere sürükleme pahasına ve daha da büyük krizlerin temelini döşeyerek atlatılabildi. Ve sonunda tam bir küresel ekonomi olarak olgunlaşan emperyalist kapitalizm, eski parlak günlerinin artık geri gelmez şekilde sona erdiği yeni bir döneme girdi. Kapitalizm bir türlü kurtulamadığı derin krizinin içinde artık kendi tarihinin sonuna doğru sürükleniyor. İçinden geçmekte olduğumuz süreç, kapitalizmin yükseliş dönemini onun kaçınılmaz çöküş döneminin izleyeceğini yıllar önce ortaya koyan Marksist değerlendirmeleri doğruluyor. Kuşkusuz insanlık tarihi ve

kitlelerin daha iyi bir gelecek özlemi sona ermiş değildir. Fakat kapitalizmin artık bir geleceğinin olmadığı anlamında “tarihin sonu” yaklaşmıştır. Kapitalist düzenin çürümesiyle birlikte burjuva demokrasisi de can çekişmektedir. İnsanlık içinde bulunduğu umutsuz durumdan, ancak ve ancak kapitalizmi aşip işçi demokrasisine kavuştuğunda kurtulabilecektir.

Çatışmaları körükleyen bir sistem

Kapitalizmin dünya ölçeğindeki sermaye birikim süreci, ülkeler arasındaki çeşitli eşitsizlik ilişkilerini yeniden ve değişen biçimlerde üreterek ilerler. Kapitalist üretim tarzından türeyen eşitsizlik ilişkileri, aynı zamanda toplumun farklı sınıflar temelinde kutuplaşması ve diğer yandan kapitalistler arasında da rekabet temelinde bir işleyiş demektir. Bir yandan karşıt sınıflar arasındaki asla ortadan kalkmayan sınıf mücadelesi, diğer yandan kârdan daha fazla pay kapabilmek uğruna çeşitli sermaye grupları ve çeşitli kapitalist devletler arasında sürüp giden rekabet ve çatışmalar, kapitalizmin barışçıl bir işleyişe sahip olamayacağını ortaya koyar.

Kapitalizmin bu yasaları doğrultusunda günümüzde yaşanan çarpıcı gerçeklikler, küresel kapitalizmin dünyayı nihayetinde bir barış dönemine taşıyacağına ilişkin bilumum eski ve sözde yeni “teoriler”in ipliğini de pazara çıkardı. Dünyada ve bu arada Türkiye’de özellikle liberal sol yazarların kitleler nezdinde yaratmaya çalıştıkları “daha adil ya da daha barışçı bir kapitalizm” düşü, giderek yaygınlaşan emperyalist paylaşım savaşlarının alevleri arasında eriyip kül oldu. Yalın gerçek şudur: Sovyetler Birliği’nin çöküşünü takiben ABD ve AB gibi emperyalist güçler arasındaki paylaşım savaşlarının ateşi önce Balkanlar’ı yakıp geçmiş, daha sonra Ortadoğu peşpeşe patlak veren paylaşım savaşlarıyla tam bir yıkım alanına dönüştürülmüş, çeşitli Afrika ülkeleri kapitalist çıkarlar için kışkırtılan çatışmalarla kana bulanmıştır. Büyük kapitalist güçler arasındaki rekabetin temposu, emperyalist savaşları daha da yaygınlaştırarak yükseliyor. Dünya ölçeğindeki gerginlik ve çıkar çatışmaları, şimdilerde için içine Musul ve Kerkük gibi önemli petrol havzalarını, Ukrayna vb. gibi nüfuz alanlarını da katarak ve Türkiye-İran gibi rakip bölgesel güçlerin yanısıra Rusya, ABD, Çin gibi en büyük emperyalist güçleri de karşı karşıya getirerek ilerliyor.

Küresel kapitalizmin ulus-devletleri giderek ortadan kaldıracığı yolundaki iddiaların tam tersine, kapitalizmin bu çatışmalar çağında rekabet mücade-

lesi içinde birbiriyle kavgaya tutuşan ulus-devletlerin sayısı tırmanmaktadır. Ve paylaşımına konu olan bazı ülkelerin bölünmesi neticesinde yeni ulus-devletler ortaya çıkmaktadır. Yine kapitalizmin yarattığı kitlesel yoksullaşma koşullarında çeşitli ülkelerde yeniden yükselen sınıf mücadelesi, burjuva devletleri her geçen gün bir yenisi eklenen anti-demokratik uygulamalarla daha da otoriter ve baskıcı kılmaktadır. Tüm ülkelerde burjuva hükümetler kapitalist devletin kitleler üzerindeki şiddet aygıtlarını güçlendirmek için genel bütçelerden milyarlar akıtıyorlar. Aynı şekilde, devletler arasında kızışan çıkar çatışmaları nedeniyle ulusal sınırların tahkimatı ve savaş bütçeleri için yapılan askeri harcamalar tırmanıyor.

İçinde yaşadığımız bugünkü dünya adeta bir kaos çağını çağrıştırırken, aslında bu durum kapitalizmin tükeniş döneminin temel bir özelliğidir. Sovyetler Birliği'ndeki sözde sosyalist rejimin çöküşüyle dünya üzerinde tek sistem olarak kalan kapitalizm, çökmeye yüz tutmuş bir küresel sistemdir. Bu sistemin her bir bileşenine yansıyan kriz ve istikrarsızlık koşulları, ilerleyen süreçte geçici iyileşmeler olsa bile, temel işleyiş bakımından tam bir çıkışsızlığın göstergesidir. Bu köhnemiş sistem, dünya üzerindeki işçi-emekçi kitlelerin mücadelesiyle yıkılmak üzere gün sayıyor. Bu durum burjuva egemenleri, kaçınılmaz sondan kurtulma telâşi içinde işçi-emekçi kitlelerin mücadelesine karşı daha da zalim ve kıyıcı kılmaktadır.

Sergilediği tüm özellikleriyle birlikte kapitalizmin bu tarihsel sistem krizi dönemine barış ve demokrasinin değil, savaş ve gericiliğin eşlik ettiği çok açıktır. Kapitalizm kendi sonuna yaklaştıkça, burjuva parlamenter rejim de görece toplumsal uzlaşma sağlayan özelliklerini yitirmekte ve sınıf diktatörlüğü yönü çok daha açık biçimde öne çıkmaktadır. Yalnızca Türkiye'de değil pek çok ülkede burjuva siyaset arenası, sistemin çıkışsızlığını yansıtır biçimde, hiçbir yeni umut vaat etmeyen köhnemiş bir tahterevallı oyununa dönüşmüştür. Artık kitlelerin önemli bir bölümünün gönüllü rızasını kazanamayan burjuva egemenler, büyük yalan kampanyalarını ve otoriter eğilimleri tırmandırmaktan başka bir çare bulamıyorlar. Her türlü toplumsal muhalefete rağmen iktidarda kalma çabası içinde tepinen burjuva politikacıların, akla gelmedik tertip, entrika, rüşvet ve yolsuzluğa başvurması, Amerika'dan Avrupa'ya, Afrika'dan Asya'ya, Ortadoğu'sundan Türkiye'ye neredeyse her yerde dönemin sıradan vakası haline gelmiştir.

Demokrasiden plütokraziye

Burjuva demokrasisi dipten gelen mücadele dalgaları neticesinde yaşama gözlerini açtığı dönemlerde ve ülkelerde, kitlelerin mücadelesinin ürünü olan kazanımları ve burjuva demokratik devrimlerin ruhunu içeriyordu. Özellikle de İngiliz sömürgeciliğine karşı verilen Amerikan Bağımsızlık Savaşının (1775-1783) zaferiyle kurulan ve o dönemlerin yükselen genç kapitalist ülkesi olarak öne çıkan ABD bu açıdan önemli örnekler sergiliyordu. Vaktiyle Marx ve Engels'in de dikkatini çekip dile getirdikleri üzere, bir zamanlar Amerika'da halk milisi, halk jürisi gibi kurumlar demokratik bir işleyişi yansıtmaktaydı. Yine Amerika'dan bir başka örnek verelim. ABD'nin ünlü demokrasi eylemcisi, kölelik karşıtı siyaset kuramcısı, düşünceleriyle Amerikan Bağımsızlık Savaşını ve 1789 Fransız Devrimini etkileyen Thomas Paine (1737-1809) "İnsan Hakları" adlı kitabında burjuva demokrasisinin en kapsamlı ifadeleri olan insan hak ve özgürlüklerini dile getirmişti.

O zamanlar kapitalizm henüz serbest rekabetçi dönem olarak adlandırılan hummalı bir yükseliş dönemi içindeydi. Zamanın siyaset arenasında da o dönemlere özgü burjuva demokratik anlayışlar egemendi. Örneğin Amerikan başkanlarından ünlü Thomas Jefferson (1743-1826), sermayenin en tepe unsurlarını içeren bir zümre egemenliğine karşı kitlelerin gönüllü desteğine dayanan geniş bir burjuva demokrasisini savunmaktaydı. Jefferson, emekçi kitlelerin istemini yansıtan demokrat bir ruhla şöyle diyordu: "Umuyorum, hükümetimize meydan okumaya, güç gösterisinde bulunmaya, ülkemizin yasalarına karşı gelmeye cüret eden zengin şirketlerin aristokrasisini, daha doğumu esnasında ezeceğiz."

Ancak kapitalizmdeki tekelleşmeye paralel olarak burjuva yönetimler de tekelleşmeye ve burjuva demokrasisi başlangıçtaki demokrat ruhunu yitirmeye koyuldu. Hatırlanacağı üzere, bu tarihsel eğilim Lenin'in emperyalizm dönemi çözümlmelerine, burjuva demokrasisindeki gericileşme tespiti olarak yansıyacaktı. Fakat yanlış anlaşılmasın, bu tespit tüm kapitalist ülkelerde eşzamanlı gerçekleşen bir siyasi gericileşme anlamına gelmiyordu. Çünkü kapitalist gelişmenin başını çeken ülkeler tarihsel olarak böyle bir gericileşme sürecini yaşarken, dünyada burjuva demokratik dönüşümlere gözlerini henüz yeni açan ülkeler mevcuttu. Öte yandan unutulmasın ki, bu "siyasi gericileşme" tespiti bir göreceliği ifade etmekteydi. Burjuva düzenlerin halk kitlelerinin katıldığı demokratik devrimlerle kurulduğu Amerika, İngiltere, Fransa

vb. gibi kapitalist ülkelerde, burjuva demokrasisinde zamanla yaşanan görece bir gerilemeyi söz konusu olan. Bunun dışında “siyasal gericileşme” tespiti, olağan burjuva rejimlerden olağanüstü burjuva rejimlere geçiş anlamında kalıcı bir yönetim biçimi değişikliğini kastetmiyordu.

Lenin’in siyasal gericileşme tespitine benzer biçimde, ünlü Amerikan romancı Jack London da aynı olguyu kendi eserlerinde edebi bir bakış açısıyla ele almıştı. Jack London, 1908 tarihli ünlü romanı “Demir Ökçe”de, Amerika’daki değişimden hareketle burjuva rejimlerdeki anti-demokratik gidişatı çarpıcı biçimde dile getiriyordu. Ünlü yazar eserinde bu durumu kapitalist düzenin demir ökçesi, plütokrasinin iktidarı olarak tasvir etmişti. London Demir Ökçe’de, romanının kahramanı sosyalist Everhard’ın ağzından, ABD’de burjuva düzenin tröst krallarından ve büyük şirket yöneticilerinden oluşan plütokrasinin egemenliğine dönüştüğünü anlatıyordu.

Bir zamanlar Amerika’da köleliğin kaldırılmasını sağlayan ünlü demokrat başkan Abraham Lincoln (1809-1865), Güney’in köleciliğine karşı Kuzey’in yürüttüğü Amerikan iç savaşında (1861-1865) ölenlerin boşuna ölmediğini anlatmak üzere, cumhuriyeti “halk için, halk tarafından, halk adına” sözleriyle ifade etmişti. Fakat zamanla, Jack London’un ünlü romanında çarpıcı biçimde dikkat çektiği gibi, Amerika’daki siyasal rejimi “plütokrazi” olarak nitelleyenlerin sayısı çoğaldı. ABD için plütokrazi nitelmesini yapanlar Lincoln’un sözlerini değiştirerek, siyasal rejimi “zenginler için, zenginler tarafından, zenginler adına” şeklinde tarif etmeye başladılar. Hatta kapitalizmin son dönem içine girdiği tarihsel krizle birlikte bazı gerçekler o denli gözden gizlenemez hale geldi ki, sistemin tepesinde yer alanların ağızlarından bile, kapitalizmin bu biçimiyle sürdürülemez oluşuna dair şaşkıncı itiraflar dökülmeye başladı. Örneğin Financial Times gazetesinin ekonomi servisi şefi Martin Wolf, mevcut gidişat karşısında kapitalist düzeni tehdit edecek toplumsal devrim uyarısında bulundu ve dünya düzenini bir plütokrazi düzeni olarak nitelendi.

Plütokrazi kavramı, yönetme erkinin toplumun tepesinde sivrilen zengin ve ayrıcalıklı bir zümre tarafından ele geçirilmesine dayanan oligarşik bir yönetim biçimini anlatıyor. Özetle “zenginlerin yönetimi” anlamına gelen plütokrazi kavramı, kapitalizmin ilerici barutunu yitirmesi ve buna koşut olarak burjuva düzenlerde demokrasinin daralmasıyla ortaya çıkan siyasi gerçekliğe işaret ediyor. Siyaset bilimi ve hukuksal açıdan faşizm benzeri olağanüstü bir rejimin kurulması söz konusu olmasa dahi, kapitalist ülkelerde genelge-

çer pek çok husus hesaba katıldığında, burjuva yönetimlerin bir zenginler yönetimine, plütokrasie dönüştüğü doğrudur. Burjuva rejimlerin Türkiye’de olduğu gibi tepeden kurulduğu ve zaten başlangıçta da Avrupa ve Amerika’daki gibi geniş bir burjuva demokrasisine sahip olmayan örnekleri bir yana bırakalım. Kitlelerin katıldığı burjuva demokratik devrimlerle biçimlenen Amerika ve Avrupa örneklerinde, başlangıçta halkın daha geniş kesimlerine dayanan siyasi iktidarların yerini giderek bir zenginler yönetimi almıştır. Bu ülkelerde görünürde yine bilinen burjuva parlamenter rejimler işbaşında olsa da, siyasal iktidarın yapılanmasının derinlerine indikçe, bunların başlangıçtaki burjuva demokrasisinden ne denli uzaklaşmış olduğu açıkça görülür. Sık sık askeri darbelerle kesintiye uğramanın yanı sıra zaten güdük bir burjuva demokrasisine sahip olan Türkiye örneğinde de, burjuva yönetimler giderek çok daha fazlasıyla bir zenginler yönetimine dönüşmüştür. Askeri vesayeti ortadan kaldırdığıyla övünen fakat bu kez de kendi otoritesi ekseninde bir iktidar kuran Erdoğan iktidarı bu durumun en son ve en çarpıcı örneğini oluşturmaktadır.

Açık ki, dünden bugüne tüm kapitalist ülkelerde burjuva siyaset alanında yer kapmak giderek çok daha pahalı hale gelmiş ve yanı sıra kapılan yerler de bir siyasi hizmet alanı olmaktan ziyade fazlasıyla bir zenginleşme aracına dönüşmüştür. Tekelci kapitalizm çağında zaten genelde büyük sermayenin hizmetine giren burjuva yönetimler, kapitalizm iyice olgunlaşıp çürüdükçe plütokrasie nitelemesini haklı çıkarırcasına bir zenginler klübüne benzemiştir. Üstelik büyük sermayenin dünya ölçeğindeki hareket ve entegrasyonunun alabildiğine arttığı 80’ler dönemecinden başlayarak, plütokrasie nitelemesi çok daha çarpıcı biçimde ete kemiğe bürünmüştür. Dünya ölçeğinde bu doğrultuda yaşanan gelişmeler, Avrupa’da eski dönem burjuva siyasetçilere benzemeyen ve siyasi dengelerden çok parasal çıkarlarını düşünen Berlusconi, Sarkozy gibi tipleri ön plana çıkartmıştır. Keza çeşitli Asya ülkelerinde büyük yolsuzluk skandallarına rağmen koltuklarına yapışan “modern” burjuva siyasetçilerden bolca mevcuttur. Ayrıca, kapitalizmin yeni yükselen yıldızları Rusya veya Çin’de eski egemen bürokrasiden kapitalist plütokratlığa terfi eden çeşitlenmeler günümüzün bir gerçekliğidir. Türkiye’de de son dönem dinci-laik tartışmasının tozu dumanı arasında gölgelenen gerçeklik budur. Siyasi yönetimde tekel kurmakla tekelci ölçekte zenginleşme hırslını bütünleştiren ve ay-yuka çıkan her türlü yolsuzluk skandallarına rağmen, kendine yarattığı kitle desteği sayesinde iktidarını sürdürmeyi başaran Recep Tayyip Erdoğan bu

tipolojiden bir politikacıdır.

Başbakan Erdoğan'ın kendi hesapları ve çıkarları uğruna toplumu gerdikçe germesiyle siyasal yaşamımıza yerleşen “kutuplaştırma” olgusu, aslında Türkiye örneğinin ötesinde kapitalist çürüme çağıının bir genel eğilimini yansıtır. Kitlelerin burjuva yönetimlere verdiği gönüllü destek azaldıkça, parlamenter seçim sistemi giderek milyarlarca liranın aktıldığı medya oyunları ve kitle manipülasyonu üzerinde yükselmektedir. Kapitalizm toplumdaki zengin-yoksul kutuplaşmasını derinleştirdikçe, işçi-emekçi kitleler sınıf farklılığını bilince çıkarmasını diye burjuva partiler olayları ve olguları sürekli çarpıtmakta ve toplumu kendi zenginler kulübünün iç çıkar çatışmaları temelinde bölmektedirler. İşte Tayyip Erdoğan bu mahiyetteki bir kutuplaştırmanın şampiyonlarından.

Burjuva demokrasisindeki gericileşme eğilimine bu tür siyasetçilerin sayısının artması ve burjuva siyaset alanındaki muazzam yozlaşma eşlik ediyor. Artık dünyada zenginler kulübünün yalnızca ekonomiyi değil siyaseti de tekelci biçimde yönettiğini söylemek abartma olmayacaktır. Vaktiyle Marksist önderlerin finans kapital çözümlerinde dikkat çekmeye çalıştıkları eğilimler, günümüzde can yakıcı hakikatler olarak karşımıza dikilmiş durumdadır. Türkiye gibi örneklerde son dönem yaşanan inanılmaz tefessüh bir yana, tüm kapitalist ülkelerde işçi-emekçi kitlelerin siyasi beklentileri burjuva klikler arasında yaşanan çekişmelere hapsedilmektedir. Bu durum toplumsal çöküntü ve umutsuzluğu dayanılmaz boyutlara tırmandırıyor. Burjuva düzen ve burjuva siyaset kitlelere hiçbir olumlu gelecek vaat etmezken, ezilen ve sömürülen milyonlar kendi yaşam gerçekliklerine yabancılaştırılıyorlar. Oysa işçi-emekçi kitlelerin burjuva partilerin çıkar çatışmaları temelinde bölünmeleri kabul edilemez. Burjuva düzen ve onun siyasi partileri işçi-emekçi kitlelerin hiçbir derdine deva olamaz. Ezilenlerin, sömürülenlerin sorunlarının çözümünden yana olan herkes, bu niyetini, burjuva düzen partilerine hapsedilmiş siyaseti aşma çabasında ortaya koymalıdır. Yerelinden geneline, parlamentosundan devlet başkanlığına, cumhurbaşkanlığına dek tüm seçim ortamları burjuva düzen partilerinin dışında seçeneklerin varedilmesi amacıyla değerlendirilmelidir. İşçi-emekçi kitleler, kendi yaşamlarını katlanılmaz kılan gerçekler temelinde siyasal bilinçle donatılmalıdır.

Kapitalizm kendi sonuna doğru yol aldıkça, zengin-fakir kutuplaşmasının inanılmaz ölçeklerde büyüüp derinleşeceğine Marksizm yıllar öncesinden

işaret etmiştir. Bugün yaşananlar kapitalizmin kıyamet alâmetleri gibidir. Bir zamanlar Marx ve Engels'in belirttiği üzere, bir kutupta muazzam bir zenginlik giderek çok daha az elde toplanırken, diğer kutupta milyarlar giderek derinleşen bir yoksulluk girdabına çekilmektedir. Bu gerçekliği kabaca rakamların diliyle ifade edecek olursak, 2014 yılı verilerine göre dünyadaki süper zenginler neredeyse 7 milyar insanın toplam gelirinin dörtte üçüne denk gelen bir servete sahipken, yerküremizde bir milyardan fazla insan günde bir dolardan daha az bir parayla yaşam sürdürmeye çabılıyor. Dünya nüfusunun yaklaşık yarısına tekabül eden üç milyardan fazla insan günde 2,5 dolardan daha az bir parayla geçinmek durumundadır. Kapitalizm kendi gidişatı içinde, bir zamanlar liberal iktisatçıların öve öve bitiremediği ve "orta sınıf", "orta direk" diye adlandırdığı ara tabakaları zayıflatıyor. Buna paralel olarak Amerikan toplumunda bile kapitalizmin geleceğine dair pembe hülyalar sönüp gitmektedir. Anketler, kapitalist düzene dair iyimserliğiyle tanınan Amerikan halkının %74'ünün durumun genelde kötüye gittiği kanısında olduğunu ortaya koyuyor. Kapitalist sistemin başını çeken "müreffeh" Amerika'da durum böyle olursa, varın gerisini siz düşünün...

Kapitalist sistemin çürümüşlüğü ve onun insanlığın yeni kuşaklarına umut vermeyen köhnemiş hali ortadadır. Kapitalizm insan toplumunun gelişimi ve esenliği açısından akıldışı bir gidişat sergiliyor. İnsan ihtiyaçlarını karşılayacak üretici güçler heba edilirken, yalnızca bir avuç para babasını daha da büyük bir kâra boğacak olan para hareketleri, zengin elitleri abat eden spekülasyon, dolandırıcılık ve en önemlisi de militarizm yükseliyor. Yolsuzluk dosyalarıyla gerçek yüzleri ifşa olan politikaçılardan tutun da finans kapitalin paralı askerlerine dönüşen istihbarat ve güvenlik güçlerine ve burjuva zirvede çıkar çatışmaları temelinde derinleşen kapışmalara dek, burjuva düzen artık işçi-emekçi kitleler açısından tam bir bataklığa dönüşmüş haldedir. Üstelik kapitalizm büyük krizi içinde kitleleri bir nebze de olsa oyalayacak sosyal iyileştirmeler olanağını yitirmiştir ve tam tersine kitlelerin kazanılmış sosyal haklarına, toplumsal fonlara açgözlü biçimde saldırmaktadır.

İşçi-emekçi kitlelerin haklarına yönelen saldırılar ekonomik düzeyde kalmakta ve burjuva devletler artık ABD veya çeşitli Avrupa ülkelerinde dahi kitle eylemlerine, işçi direnişlerine karşı polis şiddetini tırmandırmaktadırlar. Öyle ki, ABD'de eski ulusal güvenlik uzmanı Edward Snowden bile itiraflarında, küresel totaliter bir polis devletinin altyapısının inşa edildiğine

dikkat çekmiştir. Günümüzde burjuva egemenlerin kitleleri zapturapt altında tutabilmeleri için, baskı aygıtlarını daha da pekiştirip kitlelerin üzerine sürmekten başka çareleri kalmamıştır. Aslında devrini tamamlayan kapitalizmin siyasal düzeni de kitlelere bugünkünden daha iyi bir gelecek vaat etmeyen bir çıkmazlık içindedir. Sistem krizi derinleştikçe kapitalist tiran büsbütün zalimleşmektedir. Dünya ölçeğindeki bu gelişmeler Türkiye’de ise Erdoğan iktidarı altında artık tam gaz yaşanıyor.

İşin derinine inilecek olursa, dünyadaki ve Türkiye’deki durum artık burjuva düzenden, burjuva politikacılardan medet umarak günü kurtarmanın korkunç bir aymazlığa dönüştüğüne işaret ediyor. Bu aymazlıktan kurtulabilmek için, işçi-emekçi kitlelerin burjuva partilerin vaatlerine ve yalanlarına kanmaksızın, iktidardaki burjuva politikacısına karşı muhalefetteki burjuva politikacısından medet ummaksızın kendi örgütlülüğünü ve mücadelesini yükseltmesi gerekiyor. Tüm kapitalist ülkelerde ve bu arada kuşkusuz Türkiye’de de devrimci sınıf mücadelesi örgütlenmedikçe, kitleler ne yazık ki burjuva düzen güçlerinden medet ummaya devam edecekler. Siyaseti burjuva düzen sınırlarına hapseden çember kırılmadıkça, diğer ülkelerde veya Türkiye’de daha kaç seçim yapılırsa yapılsın, cumhurbaşkanlığı veya başkan baba koltuğuna kim kurulursa kurulsun neticede kazanan şu ya da bu çeşitlemesiyle zenginler klübü, plütokrasi olacak.

İşçi demokrasisi

Dünyanın kapitalistleşme sürecine sahne olan 19. ve 20. yüzyıla eşlik eden toplumsal mücadelelerde kitlelerin en yaygın biçimde dile getirdikleri talep demokrasi olmuştur. Eski dönemlerin mutlakiyetçi düzenlerine karşı yükselen isyan dalgalarında, demokrasi istemi burjuva demokratik rejimlerin kuruluşunda somutlanıyordu. Fakat dünya üzerinde kapitalizmin yaygınlaşması ve çeşitli ülkelerde burjuva iktidarların kuruluşuyla ilerleyen tarih boyunca, burjuva demokrasisinin de sonuçta burjuva egemenliğin biçimlerinden biri olduğu ve işçi-emekçi kitleler üzerindeki baskı ve sömürüyü ortadan kaldırmadığı açığa çıkmaya başladı. Burjuvazinin demokratik bir rejim kurmaya nefesinin yetmediği Rusya’da demokrasi mücadelesini de devrimci işçi sınıfı üstlendi. Paris Komünü öndeneşiminden sonra 1917 Büyük Ekim Devrimi dünyaya işçi demokrasisinin ilk örneğini kazandırdı. Bu tarihsel deneyimle birlikte, devrimci işçi sınıfının demokrasi mücadelesinin aşgari ve azami bo-

yutları, programatik belgelerin ötesinde pratikte somutlanmış oluyordu.

İşçi sınıfının devrimci mücadelesine yol gösteren devrimci teori ve pratiğin ışığında ifade edecek olursak, proletarya diğer tüm sınıf ve katmanlardan çok daha derinlikli ve tarihsel olarak ilerletici boyutta bir demokrasi amacına sahiptir. İşçi sınıfının demokrasi mücadelesi, burjuva egemenliğine karşı ifade, inanç, örgütlenme özgürlüğü gibi en temel hakların savunusundan başlayıp kapitalist sömürüden kurtuluşu sağlayacak olan işçi demokrasisinin kuruluşuna uzanan bir içeriktedir. Paris Komünü ve Ekim Devrimi deneyimlerine rağmen, demokrasi denilince akla yalnızca burjuva demokrasisinin gelmesi burjuva ideologların yıllar içinde zihinlere kazıdığı büyük bir çarpıtmadır. Kapitalizmde egemen azınlığın iktidarına dayandığı için sınırlı bir kapsama sahip olan demokrasi, en kapsamlı ifadesine ancak işçi iktidarı altında ulaşabilir.

Demokrasi sorununda benimsenecek Marksist tutum, bu sorun temelinde sergilenen sözde sol fakat özde tamamen yanlış siyasal yaklaşımlarla da ayırım noktalarını belirliyor. Örneğe, demokrasi mücadelesinden neticede genişletilmiş bir burjuva demokrasisini anlayan reformist sosyalistler hatırlanabilir. İşçi sınıfının iktidar mücadelesini “demokratik aşama” diye kesintiye uğratarak, neticede kitlelerin demokrasi mücadelesini bir işçi demokrasisinin kurulmasına ilerletemeyen Stalinist aşamalı devrim anlayışlarını da unutmamak gerekir. Ayrıca, sözde daha radikal bir devrimci tutum takınma ve iktidar mücadelesinde burjuva demokratik çerçeveyi aşma adına sergilenen demokrasi inkârcılığı da mevcuttur. Bu yaklaşımı savunanlar, artık günümüzde işçi sınıfının demokrasi diye bir programatik isteminin olamayacağını ileri sürerler. Oysaki bu tür siyasal anlayışlar, demokrasi denildiğinde burjuva demokrasisinden başka bir hedefi tahayyül edemeyen sığıklarıyla neticede yine işçi iktidarı ve işçi demokrasisi hedefini inkâr etmiş olmaktadırlar.

Yıllar içinde çeşitli ülkelerde yaşananlar hatırlanacak olursa, mücadelenin akışı içinde demokrasi ve devrim diyalektiğini doğru tarzda kavrayamayan ve genelde sol çocukluk hastalığı diye niteleyebileceğimiz eğilimler işçi sınıfının devrimci mücadelesine zarar vermiştir. Zamanla mücadele içinde olgunlaşıp çocukluk hastalıklarını aşan devrimci çevreleri bir yana bırakacak olursak, asıl sorun “çocukluk” çağlarını çoktan aşmalarına rağmen küçük-burjuva devrimci tabiatları gereği sol lâfazanlık çıkmazına saplanıp kalan küçük-burjuva sollardır. Bu tür siyasi çevreler, ya parlamento kürsülerinden devrimci

tarzda yararlanma gereğini toptan inkâr etmekte veya gerici oldukları gerekçesiyle sendikalarda çalışma ihtiyacını reddetmektedirler. Oysa işçi sınıfının devrimci mücadelesi, işçi-emekçi kitlelerin en basit görünen demokratik taleplerine sahip çıkmaktan hareketle mücadelenin bir işçi iktidarının kurulmasına, işçi demokrasisine ulaşılmasına doğru ilerletilmesi demektir.

Açıktır ki, hangi devrimci görünen gerekçeyle ileri sürülürse sürülsün, işçi sınıfının demokrasi mücadelesinin küçümsenmesi, işçi-emekçi kitlelerin kapitalizm karşıtı muhalefetinin anti-kapitalist devrim düzeyine yükseltilememesi sonucunu doğuracaktır. Dahası, işçi sınıfının devrimci iktidar mücadelesine demokrasi isteminin eşlik etmemesi, geniş kitleler nezdinde işçi iktidarını haksız yere demokrasiden yoksun bir diktatörlük olarak tanıttacaktır. Nereden bakılırsa bakılsın bu yaklaşımların tümü yanlıştır. Aslında demokrasi hedefini yalan dolan olmaksızın en kapsamlı biçimde hayata geçirecek olan yegâne güç devrimci işçi sınıfıdır. Bunun gerçekleşmesinin yegâne yolu da, emekçi halk kitleleri tarafından desteklenen devrimci işçi iktidarının kurulmasıdır. Bu bakımdan, vaktiyle Lenin'in "demokrasi okulunda yetişmemiş bir işçi sınıfının sosyalizme ulaşamayacağı" yolundaki sözlerinin yalnızca Çarlık Rusyası'nın somut koşullarıyla sınırlı bir içeriği yoktur ve en geniş kapsamıyla günümüzde de geçerlidir.

İşçi sınıfının içinde yetişeceği demokrasi okulunun somutlanması, kapitalist düzende işçi mücadelesinin araçları olan çeşitli işçi örgütlerinde demokratik bir işleyişin savunusu ve yerleştirilmesi mücadelesinden başlar. Devrimci Marksistler, sendikalardan sınıf partisine ve sovyet tipi oluşumlara dek işçi örgütlerinde, burjuva demokrasisi anlayışında olduğu üzere lafta ya da biçimde kalmayan fakat içeriği proletaryanın demokrasi anlayışıyla zenginleştirilmiş özde bir demokratik işleyişin tesisini amaçlarlar. Bunun için tutarlı ve azimli bir mücadele yürütürler. Diğer yandan işçi sınıfı, devrimci mücadelesine işçi ve emekçi kitleleri ilgilendiren tüm demokratik talepler uğruna mücadeleyi de ekleyerek ilerleyebilir. Tüm bunların ötesinde ise, işçi sınıfının tarihsel misyonunu yerine getirebilmesi ve sınıfsız topluma, sosyalizme geçilebilmesi için işçi iktidarı dönemi bir işçi demokrasisi dönemi olmak zorundadır.

İşçi demokrasisi dönemi insanlık tarihi içinde yaşanacak en geniş, en kitlesel ve en gerçek demokrasi dönemi olacaktır. Böylece insanlığın dünden bugüne ilerleyen toplumsal yaşamı içinde farklı aşamalardan geçen ve farklı kapsam

ve formlara bürünen demokrasi de en yüksek ve nihai aşamasına ulaşacaktır. Hatırlayalım, demokrasi Roma İmparatorluğu'nda aristokratik zümre içinde ve kapitalist toplumda ise bir ölçüde kitlelerin bazı demokratik haklarını içerir hale gelmişti. Ne var ki kapitalist üretim tarzının yaşlanması ve kapitalizmin tarihsel açıdan çürüme dönemine girmesiyle birlikte burjuva demokrasininin işçi-emekçi kitleleri ilgilendiren kapsamı daralmaya koyuldu. Kapitalizm altında demokrasi de tıpkı unsuru olduğu toplumsal düzen gibi köhnemeye, çürümeye başladı, demokrasinin yerini giderek plütokrazi aldı. Aslında sıra çoktandır işçi demokrasisine gelmiş bulunmaktadır ve işçi demokrasisi insan toplumunu plütokrasiden demokrasiye taşıyacaktır. Böylece işçi demokrasisi, tarihsel ilerleyiş içinde demokrasi sarmalını içerik ve boyut bakımından en üst düzeye çıkaracak olan temel özelliğiyle parıldıyor.

İşçi demokrasisi kitlelerin toplumsal yaşamda kendi kaderlerini bizzat kendilerinin tayin edeceği gerçek demokrasidir, komünler halinde örgütlenmiş yığınların aktif ve doğrudan demokrasisidir. Burjuva parlamenter iktidarlardan tamamen farklı olarak, işçi iktidarı döneminde şu ya da bu genel veya yerel organa kim seçilirse seçilsin iktidar komünlerde olacaktır. Burjuva demokrasisinde seçimler son tahlilde kitlelerin burjuva egemenlerce empoze edilen adaylardan birilerini seçmesine dayanıyorken, işçi demokrasisinde seçim, görevlendirme ve seçileni değiştirme hakkı tamamen komünlerde olacaktır. Paris Komünü deneyiminden beri işçi demokrasininin en önemli unsurlarından biri, seçilenlerin maaşının ortalama işçi ücretini aşmaması ve işçilerin seçtiklerini gerektiğinde görevden geri çağırma, uygun olanla değiştirme haklarının olmasıdır.

Anlaşılabacağı üzere işçi demokrasisi tüm bu özellikleriyle burjuva demokrasisinden kat be kat demokratiktir. Onun bu niteliği, işçi sınıfının toplumsal karakterinden ve tarihte işçi sınıfının rolünün burjuvazinin rolünden tamamen farklı oluşundan kaynaklanır. Kısaca belirtmek gerekirse, burjuvazinin özel çıkarı insanlığın geleceğini tehdit eden kapitalist sömürü düzeninin devamı iken, işçi sınıfınının kapitalizmin tasfiyesi ve sınıfsız topluma geçiştir. Toplumun sömüren ayrıcalıklı azınlığını oluşturan burjuvazi, kendi öz çıkarlarını (kapitalist sömürünün devamı) burjuva devlet örgütlenmesi ile topluma "ortak çıkar" olarak dayatmıştır ve bu durum kelimenin gerçek anlamında bir dayatmadır. O nedenle tüm burjuva iktidarlar, en demokratik görünen burjuva demokratik yönetim biçimi altında bile, işçi sınıfının, emekçilerin

ezilmesinin, baskı altında tutulmasının aracıdır. Bu bakımdan burjuva düzen her biçimiyle özünde burjuvazinin diktatörlüğüdür. Sömürücü ve ayrıcalıklı azınlığın, ezilen ve sömürülen çoğunluk üzerindeki egemenliğidir. Oysa işçi demokrasisi, işte bu çoğunluğun her türlü toplumsal ezilmişlikten, baskıdan ve sömürüden kurtuluşunu sağlayacak ve demokrasi gerçek ve kitlesel boyuta ulaşacaktır.

O halde açık değil mi? İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin kapitalist toplum altında demokratik hakları uğruna yürütecekleri mücadele son derece önemlidir ve savsaklanamaz. Ama bu asgari mücadele hedefinin ötesinde, bugünün dünyasında insanlığın kurtuluşunu ve gerçek demokrasiyi isteyen, kapitalizmi yıkacak bir devrimi istemeli, bunun için mücadele yürütmelidir. İşçileri, emekçileri müreffeh ve mutlu bir geleceğe ancak devrimci işçi sınıfının iktidarı, onun demokrasisi taşıyabilir!

Otoriterleşme ve İdeolojik Aygıtların Rolü

Marksizm bir üretim tarzının temel belirleyicisinin son tahlilde ekonomik altyapı olduğunu açıklığa kavuşturmuştur. Böylece, farklı üretim tarzlarının özelliklerinin kavranabilmesi için altyapıyı oluşturan üretici güçler ve üretim ilişkilerinin incelenmesinin gereği ve önemi de gözler önüne serilmiştir. Her bir üretim tarzı ya da bir başka deyişle her bir sosyo-ekonomik formasyon, ekonomik altyapı ile bunun üzerinde yükselen ve devlet, siyaset, hukuk, kültür, din gibi çeşitli alanları kapsayan üstyapının birliğinden oluşur. Bu birliğin ekonomik-ideolojik-siyasal-sosyal çeşitli boyutlarıyla doğru şekilde çözümlenebilmesi için, altyapı ve üstyapı arasındaki ilişkinin diyalektik tarzda ele alınması zorunludur.

Kapitalist üretim tarzı da, kapitalist ekonomik temel ile bu ekonomik temelin tarihsel gelişme içinde belirlediği kapitalist üstyapının birliğinden müteşekkildir. Evet, altyapı son tahlilde belirleyicidir. Ancak bu önemli hususun gerçekliğin ötesine taşan biçimde tek yönlü algılanmaması da bir o derece önem taşır. Zira üstyapı, ekonomik temelin pasif bir belirleneni değildir. Altyapı ve üstyapı arasında karşılıklı etkileşime dayanan diyalektik bir ilişki vardır. Bir üstyapı kurumu olan devlet, ideoloji vb. ekonomik altyapı tarafından belirlendiği gibi, üstyapının unsurları altyapı üzerinde etkide bulunarak ekonominin hızını, gidişatını vb. değiştirebilir. Ayrıca, üstyapıda yer alan burjuva devletin baskı aygıtları burjuvazinin egemenliğini sürdürebilmesi için ne derece elzem ve önemliyse, ideolojinin ve ideolojik aygıtların bu açıdan oynadığı rol de muazzamdır.

Bu gerçeklik, günümüzde kapitalizmin tarihsel krizine bağlı olarak, Türki-

ye başta, çeşitli kapitalist ülkelerde yaşanan otoriterleşme koşullarında daha da büyük bir önem taşıyor. Kapitalizmin sistem krizinin neden olduğu emperyalist savaşlar, günümüze özgü biçimler altında cereyan eden parçalı bir Üçüncü Dünya Savaşı niteliğiyle yaygınlaşıyor ve buna burjuvazinin ideolojik cephede yükselttiği savaş eşlik ediyor. Türkiye’de burjuva rejimdeki otoriterleşme, Erdoğan’ın hegemonyasında gelişen ve 7 Haziran seçimlerinden 1 Kasım seçimlerine ilerleyerek devam eden olaylarda somutlanıyor. Bu otoriterleşme süreci, kitlelere karşı yalnızca devletin baskı aygıtlarıyla değil ideolojik aygıtlarıyla da tam gaz yürütülen saldırılarla ilerliyor. Geniş işçi ve emekçi kitlelerin yaşamını doğrudan tehdit eden bu gelişmeler, günümüz emperyalist savaş koşullarında burjuva ideolojik aygıtların ne denli önemli bir rol oynadığını tartışma götürmez biçimde gözler önüne sermektedir.

İdeolojik aygıtların önemi

Kapitalist sömürü, kapitalizmin ekonomik temelini oluşturan üretim sürecinde işçiyle patron arasındaki üretim ilişkisinin niteliğinden kaynaklanır. Bunu yaratan da, üreticiyi patrona artı-değer üreten bir ücretli-köleye dönüştüren kapitalist mülkiyet ilişkileridir. Kapitalist üretici güçler, kapitalist üretim ilişkileri ve buradan türeyen kapitalist sömürü olgusu, bütün bunlar toplumsal yaşamda son tahlilde belirleyici faktörlerdir. Kapitalist üstyapının unsurları olan burjuva devlet, burjuva hukuk ve burjuva ideolojisi de esasen bu faktörler tarafından belirlenmiştir. Tüm bu üstyapı bileşenleri, kapitalist üretim ilişkilerinin ya da mülkiyet ilişkilerinin sürdürülmesi ve güvence altına alınması doğrultusunda oluşmuş tarihsel olgulardır.

Kapitalist toplumda işgücü sahiplerinin bunu üretim araçları sahiplerine satması, eşitsiz koşullarda gerçekleşen bir ticari alışveriştir. Eski tarihsel dönemlerle kıyaslanacak olursa, eski toplumlardaki üretim sürecine eşlik eden ekonomi dışı zor, kapitalist toplumda yerini işçiyle işveren arasındaki iş sözleşmelerine (kuşkusuz işçi açısından eşitsiz koşullarda yapılan) bırakmıştır. Bu nedenle, kapitalist toplumda ekonomik sömürü, üreticilerin sırtında patlayan kırbaçlar eşliğinde yürüyen bir sistem olmaktan çıkmıştır. Ne var ki, kapitalizmin ekonomik zoru nedeniyle işçi aslında bir ücretli-köle olarak varlığını sürdürmektedir.

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte toplumsal ve siyasal alanda da büyük kapsamda değişimler yaşanmıştır. Kapitalist toplumlarda burjuvazinin egemen-

lik sistemi, tarihsel ilerleyiş içinde genelde burjuva parlamenter yönetim biçimlerine bürünmüş ve bu temelde burjuva demokrasisi diye bildiğimiz devlet biçimlenmesi de yaygınlaşmıştır. Ne var ki, sınıflı bir toplum olarak kapitalizmde devlet tüm biçimleriyle (burjuva demokrasisi de dahil) sömürülenler açısından bir diktatörlüktür, burjuvazinin işçi-emekçi kitleler üzerindeki egemenlik aracıdır. Burjuvazi bu egemenliğini devletin baskı aygıtları ve ideolojik aygıtları vasıtasıyla sürdürür. Kapitalist üretim süreci gelişip yaygınlaştığı ölçüde, kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretiminde ideolojik aygıtların oynadığı rol büyür. Nitekim tüm kapitalist ülkelerde burjuva düzen, kendi hegemonyası altına aldığı yeni teknolojilerin de yardımıyla, dünden bugüne ideolojik aygıtlarını muazzam ölçüde geliştirip tahkim etmiştir.

Genel bir yasa olarak, kendi üretim ilişkilerinin koşullarını, varlığının toplumsal ve maddi koşullarını yeniden üretemeyen bir sistem ayakta kalamaz. Kapitalist sistem de kapitalist üretim ilişkilerini yeniden ve yeniden üretebildiği sürece varlığını sürdürebilir. Marx'ın Kapital çözümlemelerinde ayrıntılı biçimde açıklığa kavuşturduğu üzere, kapitalist üretim süreci üretim araçlarının ve işgücünün yeniden üretim sürecidir. Cansız emek biçimine bürünmüş olan üretim araçları kapitalistlerin mülkiyeti altında her an emre amadedir, fakat üretim sürecinin canlı emek bileşeni açısından aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Canlı emek makine değildir ve üretim sürecindeki makineneden farklı olarak insan, kapitalist üretim koşullarına isyan edebilir.

Bu durum kapitalistler açısından her an bir olasılıktır ve tehdidin gerçekliğe döndüğü anlarda, işçilerin üzerine devletin baskı aygıtlarını sürmek kapitalizmin yasağıdır. Ancak, burjuva düzen kendi varlığını garanti altına alabilmek bakımından, daha tehditler oluşmadan, önleyici yöntemlerle (ideolojik mekanizmalarla) kitleleri kontrol altında tutmaya da muhtaçtır. Kısacası, kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretimi kapitalist egemenlik ilişkilerinin yeniden üretiminden ayrı düşünülemez ve bunun sağlanabilmesi için kapitalist devletin baskı aygıtlarına duyulan ihtiyaç kadar ideolojik aygıtlara duyulan ihtiyaç da muazzamdır. Bu nedenle diyebiliriz ki, burjuva ideolojisinin egemenliğini özelde işçi sınıfı ve genelde kitleler üzerinde yeniden üretmeyi başaramayan bir kapitalizm yaşayamaz. O halde, kapitalist üretim sürecinin devamını sağlayan mekanizmaları kavrayabilmek için burjuva devletin egemenlik aygıtlarını bir bütün olarak dikkate almak gereklidir.

Kapitalist devlet, egemen burjuvazinin işçi-emekçi kitleler üzerindeki baskı

aracıdır. Devletin baskı aygıtları, polis, ordu, mahkemeler, hapisaneler vb. gibi kurumlarda somutlanır. Burjuva düzenin ideolojik aygıtları ise kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesine hizmet eden ve eğitim, din, hukuk, siyaset, medya, kültür, aile vb. gibi geniş bir alana yayılmış çeşitli kurumları kapsar. Devletin baskı aygıtları kamusal alanı merkezi düzeyde kontrol eden bir karaktere sahiptir. Oysa ideolojik aygıtlar toplumun özeline ve hücrelerine yayılan, düzen yanlısı sendikalardan siyasi partilere, çeşitli sivil toplum kuruluşlarından aile kurumuna dek, egemen burjuva ideolojisinin yeniden üretimine ve toplumca benimsenmesine hizmet eden niteliktedir. Devletin baskı aygıtları burjuva düzenin egemenliğini korumak ve sürdürmek üzere zor kullanımı temelinde işlevini yerine getirirken, ideolojik aygıtlar ise yine aynı amaca hizmet etmek üzere ideoloji kullanımı temelinde işlerler.

Genel anlamıyla ifade edecek olursak, ideoloji, toplumdaki kişilerin ya da grupların zihnine egemen olan fikirler sistemidir. Marksizm, toplumun maddi güçlerini yöneten sınıfın aynı zamanda entelektüel güçlerini de yönettiğini açıklığa kavuşturmuştur. Maddi üretim güçlerinin mülkiyetine sahip sınıf, zihinsel üretimi de denetimi altına alır. Bu temelde, genelde bir toplumda egemen olan fikirler egemen sınıfın fikirleridir. Burjuva toplumda ideolojik aygıtların temel amacı, kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretimini mümkün kılacak bir düşünce sistemini toplumda egemen kılmaktır. Örneğin, kapitalist eğitim sistemi burjuva düzenin çıkarları ve kapitalist üretim sürecinin gerekleri doğrultusunda insan malzemesini biçimlendirir. Bu temelde kimileri burjuva devlet kurumları ve kapitalist işletmeler için üst bürokrat ve yöneticiler olarak eğitilir ve yetiştirilirken, milyonlarca insan kapitalist üretim sürecinin ihtiyaç duyduğu çeşitli vasıf ve nitelikteki ücretli-köleler olarak kapitalist piyasaya sürülür.

Burjuva düzende eğitim sistemi, öğrencilere çeşitli düzeyde bilgi ve tekniklerin yanı sıra ve daha önemlisi burjuva düzenin bekası açısından uyulması gereken çeşitli kuralları benimsetmekte ve burjuva düzeni olumlayan bir etik anlayışı empoze etmektedir. Keza dini kurumlar ve aile kurumu için de genelde aynı şeyleri ifade edebiliriz. Bu gerçekler hesaba katıldığında, kapitalist yeniden üretim süreci yalnızca işgücünün niteliksel ve fiziksel açıdan yeniden üretim süreci olmakla kalmayıp kitlelerin egemen burjuva ideolojisine boyun eğmelerinin de yeniden üretildiği bir süreç olmaktadır. Kapitalizmde ideolojik aygıtlar arasında örneğin siyasi partilerin ve medyanın rolünün ne

denli büyük olduğu bilinir. Ne var ki kişinin dünya görüşünü, alışkanlıklarını vb. burjuva düzenin çıkarları açısından daha beşikten temel eğitime dek biçimlendiren ve yerleşik kılan başlıca iki ideolojik kurum aslında okul ve ailedir.

Kitle psikolojisinin oluşturulması

Burjuva ideolojik aygıtların en önemli faaliyetlerinden biri burjuvazinin çıkarları doğrultusunda düşünce, kanaat, yorum, yalan ve imaj üretimidir. Bu ürünleri yayan propaganda, psikolojik savaş yöntemlerinden biridir ve böylece kitlelerin algısı manipüle edilerek arzulan kitle psikolojisi oluşturulur. Burjuva ideolojik aygıtların propaganda bombardımanı altında algıları biçimlenen ve gerçek bilgi kaynaklarına ulaşamayan kitleler, vicdanları titretecek en can yakıcı olayları dahi iktidarın empoze ettiği açıdan görebilirler. Normalde barışçı bir atmosferi arzu edecek kitleler, özellikle olağanüstü rejim dönemlerine eşlik eden kara propagandalar temelinde haksız savaşlara alkış tutan bir çılgınlığa sürüklenebilirler. Kitleler kendi yaşamlarını cehennem çeviren sorunların, tepelerine çöreklenmiş burjuva iktidarlardan değil de çeşitli komplolarla ülkeyi zayıflatmaya çalışan iç ve dış düşmanlardan kaynaklandığı yalanına kanabilirler.

Aslında kitleleri mevcut burjuva erk sisteminin sürmesi konusunda ikna etmenin pozitif yöntemi, onların çıkarlarıyla uyumlu iyileştirmeler yapmaktır. Ne var ki kapitalist sistemin krizi derinleştikçe, iyileştirmeler bir yana mevcut kazanımları yok eden ve sosyal fonlarda kesintileri arttıran uygulamalar egemen kılınır. Bu nedenle burjuvazi, büyük kriz ve savaş dönemlerinde kitleleri kontrol altında tutabilmek için negatif ikna yöntemini yaygınlaştırır. Bu yöntem, gerçeklere ulaşım yolları tıkanmış kitlelerin algısını çeşitli tertip ve yalanlar temelinde yaratılan ortak düşman tehdidi etrafında kilitleyip felçleştirme yöntemidir. Kapitalist dünya, büyük krizlere eşlik eden emperyalist savaş dönemlerinde bu yöntemin çeşitlemelerine tanık olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı döneminde ABD’de 1916’da ikinci kez başkan seçilen Woodrow Wilson hükümeti, “Creel Komisyonu” adıyla bir propaganda aygıtı oluşturmuştu. Bu aygıtın ideologlarından biri de dönemin ünlü liberal Amerikalı gazetecisi Walter Lippmann’dı. Politik propaganda stratejisinin temelini atan Lippmann, yeni propaganda yöntemleriyle halka istemediği bir şeyin de pekâlâ kabul ettirilebileceğini savunuyordu. Lippmann, demokratik

işleyiş dışında yalan-dolanla “rıza üretilmesi”ne, kitlelerin olan biteni pasifçe izler duruma düşürülmesine, kısacası kitleler açısından bir “seyirci demokrasi” yaratılmasına dayanan bu yöntemi “demokrasi sanatında devrim” adıyla piyasaya sürmüştü.

Aslında Lippmann’ın icadına benzeyen ideolojik ataklar, burjuva demokrasisinde kapitalizmin burjuva devrimler dönemine oranla gerçekleşen daralmanın açık bir itirafıdır. Creel Komisyonu, barış isteyen Amerikan halkını altı ay gibi kısa bir süre içinde azıllı Alman düşmanlığıyla bezeli savaş histerisine sürükleyebilmiştir. (Bu tarihsel örnek, Türkiye’de 7 Haziran seçimleri öncesinde Kürt sorununda çözüm ve barış arzu eden insanların, 10 Ekim Ankara katliamı sonrasında Erdoğan başkanlığında yürütülen çarpıtma ve politik propaganda kampanyasıyla nasıl da haksız ve kanlı savaş politikalarının destekçisi durumuna getirildiğine ışık tutuyor.)

İkinci Dünya Savaşı döneminde de benzer örnekler yaşandı. 1929 Büyük Buhranını izleyen dönemde önemli işçi mücadeleleri neticesinde ABD’de 1935 yılında yeni sendikal haklar kabul edilmişti ve sendikal mücadele de bu temelde yükseliş kaydediyordu. En önemlisi, işçiler yaşadıkları deneyler temelinde kurtuluşlarının örgütlenmekten geçtiğini bilinçlerine kazıyorlardı. Burjuvazi bu durumun tersine çevrilmesi için düğmeye bastı, örgütlenmenin ve sendikal mücadelenin yıkıcı bir faaliyet olduğu yolunda bir kitle algısının yaratılması için burjuva ideolojik aygıtlar, halkla ilişkiler endüstrisi harekete geçirildi. Böylece İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD’de sendikal işçi sayısı düşmeye başladı. İşçileri geriletmek ve patlak veren grevleri bastırmak için burjuvazi açık devlet şiddetini değil, ideolojik aygıtların yarattığı toplumsal baskı mekanizmalarını harekete geçirmişti. Grevci işçileri halkın ortak çıkarlarına zarar veren yıkıcılar, bozguncular olarak göstermeye odaklı bir kitle psikolojisi yaratma seferberliği etkili olmuştu.

Daha çarpıcı örnekler olarak, vaktiyle faşist Mussolini İtalyasında veya Hitler faşizmi döneminde Almanya’da yaşananlar hatırlanabilir. Sistematik yalanlar yayarak kitle psikolojisi oluşturma konusunda en önde gelen örneklerden biri olan faşist Goebbels, Hitler’in “Halkı Aydınlatma ve Propaganda” bakanı idi. Goebbels Alman halkını, milyonlarca insanı en acımasız ölümlere sürükleyen bir kanlı savaşa hazır hale getirmek için kara propaganda kampanyalarını başarıyla yürüttü. Çağının en büyük yalancısı olarak tarihe geçen Goebbels, propaganda tekniklerini “Bir yalanı bin defa söylerseniz yalan yalan olmak-

tan çıkar, gerçeğin ta kendisi olur” ve benzeri on yedi temel ilke üzerine inşa etmişti. Kitlesele propagandanın “Büyük Yalan” tekniğini kullanmadaki ustalığıyla ünlenen Goebbels, Nazi Almanyasında kitleleri faşist rejimin acımasız uygulamaları karşısında pasifize etmek için topluma başta Yahudi düşmanlığı olmak üzere Çingene, sakat, eşcinsel vb. düşmanlığını empoze etmişti.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist sistemin hegemon gücü ABD, bir yandan dünya halklarını “demokrasi” nutuklarına boğarken, diğere yandan yalan teknikleriyle kitle psikolojisi oluşturma faaliyetini sürdürdü. Bu dönemde damgasını basan, başta Amerikan halkı olmak üzere kapitalist dünya genelinde kitleleri Sovyetler Birliği temelinde yaratılan komünizm öcüsüyle ve soğuk savaşın simgesi nükleer savaş tehdidiyle korkutup sindirmek oldu. Zaman içinde kapitalist dünyada ABD öncülüğünde koskoca bir halkla ilişkiler endüstrisi biçimlendirildi. Sosyal, siyasal, endüstriyel çeşitli alanlarda kitlelerin manipüle edilebilmesi için üniversitelerde “halkla ilişkiler” kürsüleri tesis edildi.

ABD’de halkla ilişkiler endüstrisinin kurucularından biri, daha önce sözünü ettiğimiz Creel Komisyonundan gelme Edward Bernays (1891-1995) adlı kişiydi. Bernays modern propagandanın öncüsü olarak anılan, kitle psikolojisi ve kitle ikna yöntemlerini çeşitli burjuva kurumların ve siyasal organizasyonların ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmış ünlü halkla ilişkiler uzmanıydı. Siyasal alanda oluşturduğu kitle algısı kadar, endüstriyel alanda meta satışlarını fırlatmak üzere yeni kitle algıları yaratmakla da ünlüydü Bernays. Siyasal alandan bir örnek vermek gerekirse, Bernays, daralan burjuva demokrasisini siyasal pazarda “örnek Amerikan demokrasisi” diye satan ideologların önde gelenlerinden idi. Bu “demokrasinin” halka kabul ettirilmesi için, Bernays’ın “razı etme mühendisleri” olarak nitelediği güçlü burjuva iş sahipleri kampanyalar yürütmeli ve halkı hizaya getirmek üzere halk devamlı dış düşmanlara karşı kışkırtılmalı, korkutulmalıydı.

Kapitalist “halkla ilişkiler” endüstrisinin amacı, bu endüstrinin kurucusu Amerikalı ideologlar tarafından, Sovyetler Birliği’nden kaynaklanan “komünizm tehdidi”ne karşı “halkın aklını denetlemek” diye nitelenmişti. Ne var ki 90’lara gelindiğinde Sovyetler Birliği ve benzerlerindeki bürokratik rejimler eski propaganda motifleriyle birlikte çöktü. Dünya üzerinde tüm pisliğiyle tek başına kalan kapitalist sistem, bu kez kitleleri ortak bir düşman tehdidiyle uyutabilmek için yeni bir yalan motifine ihtiyaç duyacaktı. Bu ihtiyacı

karşılama amacıyla yaratılan “öcü”, “uluslararası terör tehdidi” oldu. ABD ideologları, “medeniyetler çatışması”, “şeytan Saddam”, “uluslararası terör örgütleri”, “İslam tehdidi” vb. gibi propaganda motifleri eşliğinde Büyük Yalan tekniğine dayanan küresel bir ideolojik saldırı dönemi başlattılar. Milyarlar harcanan film sanayiinin beyin yıkayan ürünlerinden tutun da “uluslararası terör tehdidi” propagandasını inandırıcı kılacak çevreleri örgütlemeye, onlara para ve silah akıtmaya, bizzat devlet eliyle provokasyonlar düzenlemeye varana dek, her yola başvurularak ve her yol mübah sayılarak kitlelerin psikolojisi ve algısı burjuva egemenlerin kıyıcı emellerine hazır hale getirildi.

Kitleleri korkutarak pasifleştirme yöntemi günümüz burjuva ideolojik aygıtları tarafından o denli sistematik ve yaygın biçimde kullanılmaktadır ki, tüm kapitalist ülkelerde kitlelerin psikolojisini sakatlayan bir “korlu toplumu” yaratılmıştır. Bütün bu gelişmeler aslında kapitalizmin içine düştüğü tarihsel sistem krizine eşlik eden büyük bir savaş döneminin özellikleridir. Nitekim uzun süredir ifade ettiğimiz üzere, günümüzde bir Üçüncü Dünya Savaşı yaşanmaktadır. Bu savaş aslında Sovyetler Birliği’nin çöküşünü takiben Balkanlar’da yürüyen paylaşım savaşıyla başlamıştır. Tarihin bu son kesitinde, günümüz koşullarına uygun yöntem ve araçlarla zincirleme biçimde yaşanmakta olan emperyalist savaşlar yeni tipten bir dünya savaşının parçalarıdır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde ve noktalarında yaşanan ve emperyalist güçlerin hedef saptırarak “uluslararası terör” saldırıları olarak nitelediği olaylar, gerçekte Ortadoğu’yu bir cehenneme çevirerek ilerleyen ve giderek alevleri Avrupa ülkelerinin kentlerini de yalayarak gelişen Üçüncü Dünya Savaşının tezahürleridir.

Daralan burjuva demokrasisi

Burjuva devlet, burjuva demokrasisi diye nitelediğimiz olağan işleyişinde bile özünde egemen sınıf için demokrasi, fakat sömürülen-ezilen kitleler için bir diktatörlüktür. Burjuva devletin bu diktatör niteliği en açık olarak, işçi ve emekçi kitlelerin düzene karşı isyanlarını bastırmaya yönelik olağanüstü rejim dönemlerinde ortaya çıkar. Bonapartizm ve faşizm gibi olağanüstü burjuva rejimler, geniş kitlelerin mücadelesini baltalamaya dönük bir kitle psikolojisi yaratma konusunda da olağan burjuva işleyişlerin çok ötesine geçen örnekler vermişlerdir, vermektedirler.

Olağan burjuva yönetim dönemlerinde burjuva ideolojisinin başlıca rolü, burjuva demokrasisini sanki kitlelerin tümünü eşit biçimde kucaklayan bir idealmiş gibi kitlelere empoze etmektir. Böylece burjuva parlamenter sistem, kitlelerin siyasi beklentilerini karşılayan bir yönetim sistemiymiş gibi yeniden üretilir ve kendi yasallığı çerçevesinde işler. Mevcut yönetime karşı kitlelerin rızasını yaratmak ve sürdürmek mümkün olduğu sürece (düzeni sarsan savaş koşulları, siyasi kriz ortamları, devrimci durumlar vb. gibi olağanüstü dönemler hariç), burjuvazi baskı aygıtlarının zoruna yoğun biçimde başvurmadan da egemenliğini sürdürebilir. Fakat her ne olursa olsun, kapitalizm yol aldıkça eski dönemlere oranla devletin baskı aygıtları da alabildiğine büyür, gelişir ve güçlenir. Ne var ki kapitalizm altında sağlanan teknolojik ilerleme yalnızca devletin baskı aygıtlarını modernleştirmeye, militarist yükselişe paralel olarak savaş makinasını daha da ölümcül kılmaya hizmet etmez. Zamanla ideolojik aygıtların önemi ve kitleler üzerindeki gücü de geçmişle kıyas edilemeyecek ölçüde muazzam artar.

Kitlelerin burjuva düzenin işleyişine rızası gibi görünen olgu, işin aslında ideolojik bir zor sistemi gibidir. Hele günümüzde burjuvazinin hizmetindeki modern teknoloji sayesinde, burjuva egemenlik sisteminin ideolojik aygıtları kitleleri sinsice zapturapt altına alıp robotlaştıran bir zorbalık sistemine dönüşmüştür. Orwell'in 1984 yapıtında tasvir ettiklerini çağrıştıran biçimde, egemen finans kapital yüksek teknolojik aygıtlar eşliğinde Büyük Birader misali toplumu tepedeki kontrol odasından yönetip gütmektedir. Toplumsal olgular da taşıdıkları adların zıddını ifade eder hale gelmiştir. Örnek olarak "bilgi toplumu" argümanı ele alınabilir. Yeni teknolojilere bakıldığında, kitlelerin bilgi kaynaklarına ulaşması kuşkusuz eskiye oranla daha kolay ve yaygın görünmektedir. Ancak modern teknoloji burjuvazinin hegemonyası altında olduğu ölçüde, bilgi üretimi ve sunumu esasen burjuvazinin kontrolü altındadır. O nedenle günümüzde ortalama insan yeni teknolojilerin kullanımı sayesinde bilgilendiğini sanırken, işin aslında ve genelinde burjuvazinin egemenliği altında alıklaşmaktadır. Kitlelerin burjuva iktidarlar karşısında aktif bir tutum alabilmesini engelleyen bu durum, emperyalizm çağında burjuva demokrasisinin gericileşmesinin tezahürlerinden biridir.

Olağan burjuva işleyişler altında bile muazzam boyutlara ulaşan ve çeşitlenen kitle psikolojisi üretme teknikleri açısından ABD başı çekmektedir. ABD, kitleleri her an sistematik biçimde korkutarak sinmiş vaziyette tutmak ve top-

lumu zamanla bu duruma alıştıran kapitalist yaşam tarzını sorgulamaktan uzaklaştırmak için gereken tekniklerin üretilip yaygınlaştırılmasında uzmanlaşmıştır. Kitleleri genel bir korku psikolojisine sürükleyerek paralyze etmek için gereken yeni “şeytanlar” önce ABD’de üretilerek kapitalist pazara yayılır ve diğer ülkelere transfer edilir. Kitlelerin düzene başkaldırısını engellemek için, yeni teknolojilerin de yardımıyla toplum kendisine burjuva medya tarafından sunulanı pasifçe izleme moduna sokulur. Pasifleştirilmek ve böylece kontrol altına alınmak istenen kitlelerin yaşamının ta içine süper lig maçları, çeşitli televizyon dizileri ve onları gerçek savaş görüntülerine kanıksatarak vicdanlarını dumura uğratabilecek şiddet filmleri enjekte edilir. İşçi-emekçi kitlelerin “boş vakti” de böylece burjuva egemenler tarafından denetim altına alınır.

Günümüzde ABD ya da Türkiye fark etmez, kapitalizmin hizmetindeki yeni teknolojiler burjuva egemenlerin kendi kontrollerinde robot bir toplum yaratmalarının aracı kılınmıştır. İlk bakışta masum gibi görünen kitle eğlence araçları ve en önemlisi de sosyal medya, beyinleri düşünme ve sorgulama noktasından uzaklaştırmak, insanları uyuşturarak ya da korkutarak felçleştirmek için burjuvaziye hizmet eden muazzam endüstrilere dönüştürülmüştür. Tüm kapitalist ülkelerde burjuva ideolojik aygıtlar, okulundan gazetesine, TV programlarına dek, yine burjuva egemenlerin çıkarları doğrultusunda bir resmi tarih yazımında ve yayınında uzmanlaşmıştır. Böylece bu ideolojik kanallardan topluma çarpıtılmış ve gerçekleri inkâr eden bir tarih empoze edilmektedir. Örneğe, Türkiye’de Kürt halkına veya Ermenilere yönelik yalan tarih yazım ve yayınıyla kitleler yıllardır kandırılmakta ve böylece tarih içinde birikmiş sorunların demokratik yollarla çözümüne düşman kılınabilmektedirler.

Değindiğimiz tüm bu hususlar, yalnızca otoriter ve totaliter burjuva rejimler altında değil, olağan dediğimiz burjuva rejimlerin olağan uygulamaları olarak da artık yerleşik bir karakter kazanmış durumdadır. Yıllardır kitlelere ideal bir demokrasi olarak yutturulan ABD’deki iki partili ve devlet başkanlı siyasal rejim altındaki işleyiş, burjuva demokratik sistemin genelde nasıl daralmış olduğunun en çarpıcı örneğini vermektedir. Günümüzde ABD’den Türkiye’ye çeşitli örneklerle gözler önüne serildiği gibi, kitlelerin kontrol altında tutulması için bir yandan burjuva ideolojik aygıtların kampanyalarına hız verilirken, her şeye rağmen baskılara boyun eğmeyip mücadele eden güç-

ler ve sosyalistler ise burjuva devlet aygıtının açık şiddetinin, kurşunların, bombaların hedefi haline getirilmektedir.

Günümüz Türkiye

Burjuva düzenin olağan işleyiş dönemlerinde ideolojik aygıtlar toplumda görece istikrar ve huzurlu bir gelecek beklentisi yaratan bir psikoloji oluşturabilmektedir. Ne var ki kapitalist sistemin derin krizlerinin burjuva düzeni sarsmaya başladığı ve emperyalist savaşın ortalığı kasıp kavurduğu olağanüstü dönemlerde, burjuva siyaset dünyasına da olağanüstü uygulamalar damgasını basmaya başlar. Kuşkusuz sonucu belirleyecek olan, somutta burjuva iktidarların sıkışmışlığının derecesi, iç ve dış güçler dengesi ve işçi-emekçi kitlelerin mücadele düzeyi gibi faktörler olacaktır.

Bugün Türkiye’de, sözünü ettiğimiz tüm bu hususları yakıcı biçimde siyasi gündeme yerleştirmiş bulunan bir süreç yaşanıyor. 2011 dönemeci öncesinde askeri vesayet rejimini geriletmeyle, demokratik açılımlarla övünen Erdoğan iktidarı, şimdi Türkiye toplumunu tek lider sultasında simgelenen bir sivil vesayet altına almıştır. Paralelciler bahanesiyle yürütülen operasyonlar neticesinde polis teşkilatının altı üstüne getirilirken, fiili Başkan Erdoğan kendine bağlı bir polis teşkilatı yaratmış ve polis devleti uygulamalarını yoğunlaştırmıştır. Türkiye’de kitle algısıyla oynanarak korku toplumu yaratılmıştır. Uyguladıkları her türlü melanete rağmen, eğer kendilerine karşı çıkılırsa felâket olacağı yolunda bir kitle psikolojisi yaratmak otoriter rejimlerin ortak karakteridir. Pozitif uygulamalarla toplumsal destek sağlamak mümkün olmadığına, egemenler korku ve dehşet salma temelinde bir “istikrar” yanılması yaratırlar.

Bugüne kadar askeri darbelere, askeri-faşist rejime tanık olan Türkiye, şimdi de Erdoğan’ın başkanlık macerası yolunda sivil bir otoriterleşmeye, bu temelden yükselen faşizan uygulamalara sahne olmaktadır. Erdoğan iktidarı, Kürt halkına karşı yürütülen savaşı kitlelere dayatabilmek için toplumu alabildiğine kutuplaştırmakta ve toplumu Kürt düşmanlığıyla, milliyetçilikle zehirlemektedir. Çok çarpıcı ve o oranda da acı bir örnek olarak, ne yazık ki fabrikalardaki işçilere uzanan biçimde, toplumun önemli bir bölümüne bir “vicdan tutulması” yaşatılmış ve Ankara’da 10 Ekim katliamında parçalanan onlarca güzel ve yiğit insanın ardından “oh oldu” dedirtilebilmiştir.

Türkiye’de 2011 dönemecinden sonra yaşanan bir otoriterleşme süreci söz konusudur ve esasen günün temel sorunu Erdoğan’ın fiili başkanlığında somutlanan olağanüstü rejim tırmanışına karşı mücadeleyi yükseltmektir. Marksist Tutum’un sayfalarında çeşitli kereler dile getirildiği üzere, Erdoğan’ın bir Bonapart olduğuna hiç kuşku yoktur. Her burjuva Bonapart’ın gönlünde yattığı gibi onun da emeli, yürütmenin mutlak kontrolünü ele geçirip, yasama ve yargının denetimini de tamamen kendisine bağlayarak burjuva rejimin tek egemeni olabilmektir. Fransa’da 1851 yılında bir hükümet darbesiyle iktidarda tekeli kuran yeğen Bonapart’tan faşist Mussolini ve Hitler’e varana dek, tüm olağanüstü rejim başkanları amaçlarına ulaşabilmek için burjuva parlamenter düzenin yasallığını çığneyen uygulamalar zincirine başvurmuşlardır. Tamamen kendilerine bağlı özel örgütlenmeler, birlikler vb. yaratmışlardır.

Bonapart Erdoğan örneğinde bu dediklerimizin somutlandığı halkalar, siyasi kurumlardan medyasına, ticari şirketlerden vakıflara dek “Paralelciler” adı altında yürütülen operasyonlardır; 7 Haziran seçimlerinin meşruluğunun keyfi biçimde tanınmamasından 1 Kasım seçimlerinin şaibeli sonuçlarına uzanan uygulamalardır. Erdoğan’ı ufak yollu eleştirenlerden siyasi muarızlarına, sosyalist örgütlerden ezilen halkın mücadele örgütlerine dek yöneltilen saldırılar, katliamlardır. Vaktiyle Fransa’da kendi şahsi iktidarını kurmak için hırsız ve uğursuzlardan “10 Aralık Derneği” adlı özel bir birlik devşiren yeğen Bonapart’ı hatırlatırcasına, “Osmanlı Ocakları”nın örgütlenmesidir. Polis ve istihbaratı Başkan’a bağlayan adımlardır. Tüm bunlar, Bonapartlaşan Erdoğan’ın burjuva rejimi kendi tek kişi liderliği altında Bonapartist bir rejim olarak biçimlendirdiği bir sürecin çok ciddi halkalarını oluşturuyor.

Henüz Erdoğan resmen başkan seçilmiş değildir, fakat fiili başkanlığını ilan etmiştir ve bunu da topluma kendi üslubuyla dayatmıştır. 7 Haziran seçim sonuçlarını tanımayan ve seçilmiş parlamentodan bir hükümet oluşturmak yerine kendine bağlı bir “savaş hükümeti” kurarak toplumu şaibeli bir seçime sürükleyen Erdoğan’ın bu yaptığı pekâlâ bir “sivil darbe” olarak adlandırılabilir. O kritik dönemeç noktasında, 7 Haziran parlamentosunun AKP dışındaki siyasi güçleri Erdoğan’ın bu sivil darbe girişimini engelleyecek bir yol tutamamışlardır. Böylece 1 Kasım seçim kararına meşruiyet bahşederek Erdoğan’ın tek parti iktidarının yolunu açmışlardır. Bu gerçeklik karşısında diyebiliriz ki, Bonapartlaşan Erdoğan kendi kişi iktidarını ve kendine bağlı polis devletini kurma yolunda adım adım ilerleyerek burjuva rejimi de fiilen

Bonapartlaştırmıştır. Şimdi sıra onun yasal ve anayasal (biçimsel) kılıfının hazırlığına gelmiştir. Kuşkusuz, kriz, savaş ve emperyalist güçler arası çatışmalarla ilerleyen bu süreç her türlü sürprize açıktır. Ancak tehlike büyüktür ve bu tehlikeye karşı mücadelenin önemi ve yakıcılığı fazla sözü gerektirmeyecek denli ortadadır.

Kapitalist sistem krizinin derinleşmesine ve emperyalist savaşların yaygınlaşmasına bağlı olarak dünya genelinde tanık olduğumuz otoriterleşme eğilimleri bir yana, artık çürüyen kapitalizmin çürüyen burjuva rejimler yarattığı son derece açık bir gerçektir. Demokrasi isteyen, kendisini kusursuz işleyecek burjuva demokrasisi hayalleriyle kandırmak yerine, kapitalizme karşı mücadeleye katılmalıdır. Demokrasi ve barış ancak geniş işçi-emekçi kitlelerin kapitalist düzene karşı mücadelesiyle kazanılabilir ve bu amaç doğrultusunda örgütlenmek günümüzün acil görevidir. Unutulmasın ki, bu örgütlü mücadele burjuva devletin baskı ve katliamlarına, burjuva ideolojik aygıtların yarattığı esarete, vicdan ve akıl tutulmasına karşı ayağa dikilmenin de yegâne yolunu oluşturuyor!

Faşist Tırmanışa Karşı Mücadeleye!

Tarih her ülkede kanlıdır derler, doğrudur. Çünkü insanlık komünal toplumdandan çıkıp sınıflı toplum düzenine ayak attığından beri, devrimci mücadeleler bir yana, tarih egemenlerin kendi çıkarları uğruna halkları birbirine kırdırttığı kanlı bir ölüm alanı oldu. Zaten tarih hep bu nedenle tekerrür ediyor gibi göründü. Barış egemenler için, yalnızca yeni bir kirli savaşa hazırlanmak üzere bir ateşkes arasından ibaretti. Oysa ezilen, sömürülen, yoksul kitleler, egemenlerin çıkarttığı haksız savaşların içyüzünü kavradıklarında, tarihin her kesitinde barış için mücadeleye atıldılar. Kapitalizm kendi bunalımları nedeniyle toplumu karanlık günlere, faşizme sürüklemeye çalıştığında, her zaman ve her yerde devrimci, demokrat ve aydın insanlar diktatörlere teslim olmayıp faşizme karşı ortak mücadele bayrağını yükselttiler. Unutulmasın ki, tarih aslında toplumların alınına yazılan bir yazgı değildir, tarihi yapan kitlelerin mücadelesidir...

Onlar barışa düşman

Çağlar boyu medeniyet ilerledi, teknoloji gelişti, fakat eski sınıflı toplum düzeninin yerini bir yenisi aldığı sürece, zulüm ve kanlı savaşlar açısından gelen gideni arattı. Üretici güçleri alabildiğine geliştiren kapitalizm altında yaşanan iki dünya savaşında milyonlarca insan öldü, milyonlarcası yaralandı ve sakat kaldı, on milyonlarca insanın yaşamı savaşın yarattığı travmalarla paramparça oldu. Kapitalizm bugüne dek çıkarttığı emperyalist paylaşım savaşlarında, onlarca ülke nüfusundan çok daha fazla sayıda insanı haksız savaşların kanlı girdabında yok etti. Kapitalizm insanlığa, faşizm gibi tarihin ibret alınacak

derecede zalim diktatörlüğünü yaşattı. İkinci Dünya Savaşı döneminde Avrupa faşist Nazi kıtalarının saldırıları altında yıkılıp yıkılırken, bu durum dünya genelinde bir faşizm karşıtlığı da yaratmıştı. Başta Sovyetler Birliği'nin Kızıl Ordu temelindeki mücadelesi olmak üzere, faşizmin işgali altındaki ülkelerde gelişen anti-faşist direnişler ve genelde Nazizme duyulan tepki sonucunda faşist İtalya ve Almanya dünya savaşının bitiminde yere serildi. Evet, o dönemin ünlü faşist diktatörlükleri sona erdi. Ne var ki faşizmi üreten kapitalist düzen ortadan kalkmadığı için, faşizm belası Türkiye dahil daha pek çok ülkede işçi-emekçi kitleleri baskı ve zorbalığı altında inledi.

Bugün kapitalizmin tarihsel sistem krizi nedeniyle, geçmişteki felâket dönemlerini hatırlatan yeni bir dünya savaşı, üçüncü dünya savaşı yaşanıyor ve bu savaşın alevlerinin kavurduğu alan büyüyor. Geçmişte yaşananlardan ders alınacaksa, faşizm ile kapitalizmin büyük kriz ve emperyalist savaş dönemleri arasındaki bağın görülmesi gerekiyor. Bugün de faşizm dünya genelinde otoriterleşen burjuva düzenin içinden yeniden başını uzatıyor, Türkiye'de ise fiilen tırmanmayı sürdürüyor. Kitleler kendi çıkarlarını savunacak bilinç ve örgütlülüğün yoksun olduğunda, tarih, onlara vaktiyle savaş ve faşizm cehennemini yaşatan burjuvazi eliyle tekerrür ettiriliyor.

Birinci Dünya Savaşının cehennem alevleri Avrupadan Asya'ya milyonlarca insanı yakıp kavururken, burjuva diktatörlükler altında cephelere sürülenler ve sınıf kardeşlerini öldürmeye zorlananlar örgütsüz işçi-emekçi kitlelerdi. Burjuva iktidarların kendi çıkarları için başlattıkları emperyalist savaşlarda milliyetçilikle zehirleyip cephelede kırdırttığı milyonlarca işçi-emekçi kendi kaderlerini kendileri yazmadı. Oysa bu milyonlar, kendilerini ölmeye ve öldürmeye mecbur kılarak ellerine silah tutuşturan burjuva iktidarlara isyan edip o silahları kendi egemenlerine doğrultmuş olsalardı, tarih bambaşka bir yoldan ilerlerdi. Ama olmadı! Çünkü kitleler bilinçsiz ve örgütsüzdü; ya da Almanya örneğinde çarpıcı biçimde gözler önüne serildiği üzere, işçi hareketindeki reformist ve bürokratik liderlikler eliyle yenilgiye sürüklendiler. Fakat aynı Almanya, emperyalist savaşa karşı mücadele bayrağını yükselten ve tıpkı Lenin gibi asıl düşmanın içte olduğunu haykırarak kendi burjuvalarına karşı mücadele çağrısı yapan Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht gibi komünist önderlerin yürekli ve devrimci tutumuna da tanık oldu. Rosa ve Karl, işçi sınıfının devrimci potansiyeline duydukları sonsuz güvenle en acımasız koşullara rağmen mücadeleyi sürdürürlerken, 1919 Ocağında "vardım, varım,

varolacağım” haykırışı içinde ölümsüzlüğe kanat açtılar.

Rosaların işçi sınıfının devrimci potansiyeline duydukları güvenin asla ve asla boş bir güven olmadığı, zaten 1917 Büyük Ekim Devrimi örneğiyle tarihe yazılmıştı. Lenin önderliğindeki Bolşeviklerin işçi sınıfı içinde yıllar boyunca büyük bir sabır, inanç ve azimle yürüttükleri devrimci örgütlenme çabası, emperyalist savaş ortamında işçi-emekçi kitleleri kucaklayan barış talebinin harıyla birleşmişti. Devrim mücadelesi bu temelde, devrimci işçi iktidarının kurulması noktasına kadar ilerletilebildi. Emperyalist savaş çeşitli ülkelerde örgütsüz kitleleri ölüm ve yıkıma sürüklerken, Rusyada devrimci proletaryanın öncülüğünde yeni bir iktidarın kurulması mücadelesine destek veren kitleler kendi kaderlerini kendileri tayin etmeye koyuldular. Tarih, burjuvazinin kitleleri sürüklediği kanlı ve haksız savaş girdabına karşı devrimci proletaryanın sunduğu örgütlü mücadele yolunun yegâne kurtuluş yolu olduğunu böylece kanıtlamış oldu.

Kapitalizmin tüm büyük kriz dönemlerine, burjuva düzenin artan baskıları, otoriterleşme ve bu gidişatın durdurulamaması halinde de faşizm eşlik etmiştir. İtalya ve Almanya örneklerinde, faşist tırmanışa karşı mücadelenin gücü, Duçelerin, Führerlerin önünü kesmeye yetmedi. Ve ne yazık ki bu ülkelerde faşizm iktidara gelmeyi başardı. Faşizm iktidara geldiği her yerde en büyük darbeyi, önce yoluna dikilen devrimci örgütlü güçlere ve ardından düşman ilan edilen halklara indirdi. Almanya’da iktidar koltuğuna kurulan Nazizm, Avrupa’nın dört bir tarafına ve Sovyetler Birliği’ne açtığı savaşlarla ölüm kusakarken, içte de Yahudilere karşı pogromlar yürütmekle ve onları kitlesel biçimde katletmek için Gaz Odaları inşa etmekle meşguldü. Alman faşizmi, yarattığı ölüm makinalarıyla, Gestapo’suyla, gerçekleştirdiği kanlı katliamlarla işçi-emekçi kitleleri korkutup sindirirken, devletin silahlı güçlerini, orduyu, omzu apoletlerle süslü generalleri kendi emrine dizmişti.

Seçkin klasik müzik sevdalısı generallerden, olağan dönemlerde karıncayı ezemeyeceğini iddia eden eğitimli kesimlere dek, dönemin revaçta olan iğrenç ve vicdansız dalgasına kendilerini kaptırıp Nazi örgütüne dahil olan Almanlar, Führer’liğe yükselen bir onbaşı bozuntusunun önünde “Heil Hitler!” selamlarıyla emre amade kesildiler. İnsan yaşamını kurtarmak üzere Hipokrat yemini edip de sonradan Yahudi düşmanlığıyla ruhunu Nazilere satan doktorlar, milyonlarca Yahudiyi katledecek gaz odalarının işletilmesinde görev aldılar. Kapitalizmin tarihi, işte böyle milyonlarca insanın yaşamına kasteden

ibretlik örneklerle doludur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD ve Avrupa kapitalizmi, kitlelerin savaş döneminde oluşan yaralı ruh halini ekonomik yükseliş döneminin pembe rüyalarıyla sağaltmaya koyulmuştu. İleri kapitalist ülkelerde “sosyal devlet” adı verilen uygulamalarla yaşam standardı görece yükseltilen kitleler, kendilerini daha iyi hissederek burjuva düzene bağlanmışlardı. Ama oralarda bu temelde “barışçı” bir yaşam yükselirken; emperyalist ülkelerin kendi sınırlarından uzak bölgelerde çıkarttıkları paylaşım savaşlarında, kanla bastırmaya çalıştıkları ulusal kurtuluş mücadelelerinde yine nice emekçinin yaşamı son buldu, nicesi yaralandı, nicesi sakat kaldı. 1945-1992 yılları arasında gerçekleşen 149 savaşta 23 milyondan fazla insan öldü, bunun 20 milyondan fazlası sivillerdi. Kapitalizmin değişmez saldırganlığı nedeniyle her zaman çeşitli bölgesel çatışma ve savaşlar yaşandı. Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, Sovyetler Birliği kendi nüfuz alanında yine de bir denge unsuruydu. 90 dönemecinde Sovyetler Birliği’nin çöküşüyle bu denge unsuru ortadan kalkınca, Ortadoğu başta olmak üzere dünyanın çeşitli bölgeleri giderek alevleri yayılan bir Üçüncü Dünya Savaşının içinde buluverdi kendini. Sovyetler Birliği’nin varlığı döneminde TC’nin izlediği “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” politikası da, değişen dünya ve Türkiye koşullarıyla birlikte yerini AKP iktidarının “Yeni Osmanlı” hayalli emperyal planlarına bıraktı.

90 dönemecinden bu yana Balkanlar’dan Ortadoğu’ya yayılan savaşlarda yine milyonlarca insan yaşamını kaybediyor. Günümüz dünya savaşı koşulları, daha yaşama gözlerini yeni açmışken parçalanan yüz binlerce bebeğin dramında, kadını erkeğiyle evleri başlarına yıkılan ve yaşamları yok edilen milyonlarca insanın acısında, savaş cehenneminden kaçma umuduyla açık denizlerde yok olan binlerce göçmenin trajedisinde somutlanıyor. Ortadoğu ülkelerinde, Suriye’de emekçi kitlelerin yaşamını emperyalist savaşın alevleriyle kavuran emperyalist ülkeler, savaştan kaçan göçmen kafilelerine karşı sınırlarını geçilmez kılmak üzere seferber oluyorlar. Faşizm dünya genelinde, göçmen kafilelerinin sınırlardan geçişini ve ikametini engellemek için çıkarılan acımasız göçmen karşıtı yasalarla, sınırlara dikilen silahlı güçlerle vb. onlarca biçime bürünerek tırmanıyor. Türkiye ise bu trajik tabloda tam bir cehennem köprüsü rolünde. Türkiye’de faşist uygulamaları tırmandıran iktidarın politikası, göçmen kafilelerini soğuk sularla boğulan cansız bedenlere dönüştürüp kıyılara vurdurtuyor. En önemlisi de, bu topraklarda faşist tır-

manış Kürt halkına, sosyalist gençlere ve genel demokrasi mücadelesine karşı yürütülen kanlı katliamlarla kendini ortaya koyuyor.

Örgütsüz kitleler köledir

Türkiye’de olağanüstü dönemlere özgü baskılar, saldırılar ve katliamlar yaşanırken, ülkenin Batısıyla Kürt bölgeleri arasında devasa farklılıklar var. Kürt halkı kendi topraklarında TC’nin yükselttiği kirli savaşa karşı haklı bir mücadele veriyor. Demokratik cumhuriyet ve özerklik (öz yönetim) talepleri temelinde kenetlenen Kürt kitlelerin toplumsal ruh halini, baskıcı rejime karşı biraraya gelip örgütlenme ve mücadele etme psikolojisi belirliyor. Peki ama Türkiye’nin Batısında işçi-emekçi kitleler ne durumda? Ne yazık ki Batıdaki genel tablo, bir zamanlar Alman halkının içine düşürüldüğü “görmez, duymaz, bilmez, tepki vermez” halini hatırlatıyor. Bu durum kadar “örgütsüz halk köledir” deyişini haklı kılan başka bir durum olamaz. Yaşadığı topraklarda kardeş halk katledilirken sesini çıkartamayan kitleler, aslında egemenler tarafından esir alınmış durumda olan kölelerdir. Bir köle, öyle olduğunu bilse de bilmese de köledir. Onu köleleştiren araçlar top tüfek olsa da o köledir, modern medya olsa da o bir köledir. Bugünkü iktidarın faşist bir yükseliş içinde toplumu pasifize eden uygulamaları ve neredeyse tüm medyayı kendi ideolojik baskı aracı kılan durumu örgütsüz kitleleri köleleştiriyor. İşin acı tarafı, işçi-emekçi kitlelerin önemli bir bölümü, bizzat iktidarın yarattığı sersemletici kutuplaştırmanın etkisiyle, bu iktidarı kendi dostu sanma yanılığına sürükleniyor. Böylece, kendini bu kölelik koşullarına hapseden efendisini kutsuyor!

En kötü köle, kendi kölelik koşullarını uysalca kabul eden köledir denmemiş boşuna. Fakat biz biliyoruz ki, bu durum Türklere özgü bir sakatlık değildir, dünyanın genelinde örgütsüz kitlelerin hal-i pür melalini anlatır. Örgütsüz kitleler, her an kandırılmaya, sindirilmeye, daha kötüsü katliamlara gözünü kapatmaya hazırdır. Vaktiyle o çok medeni geçinen Alman halkı, binlerce Yahudi komşusu ölüm trenlerinde vagonlara istiflenip imha kamplarına gönderilirken sesini çıkarttı mı? Alman halkı savaş ve faşizm sona erip gözünü açtığında, Nazi rejiminin kanlı katliamları boyunca çıkmayan sesi derin bir pişmanlık olarak kendisine dönüp bedelini ödetti. Alman halkı o günden bugüne vicdanının sorgulamasını “bilmiyorduk, neler olup bittiğini duymadık” sayıklamalarıyla bastırmaya çalışıyor. Hatırlayalım, tarihte halkların başına

aşağı yukarı benzer şeyler geldiğinde ne derler? “Anlatılan senin hikayendir!”

Kitleleri büyük umutlardan derin hayal kırıklıklarına sürükleyen çalkantılı süreçler faşizmin kitle tabanı bulmasına elverişli bir ortam sunar. Demokrasi ve yaşam standardının yükselmesini beklerken, bastıran kriz ve savaş hali kitlelerde endişe ve huzursuzluk yaratır. İçine düştüğü durumun gerçek müsebbibini ve kurtuluş yolunu göremeyen örgütsüz kitleler her türlü aldanmaya açık hale gelirler. İçindeki öfkesini doğru yere kanalize edemeyen kitle, şoven ve faşist odakların yarattığı “ortak düşman” yalanına kanarak öfkesini egemen güçlerin işine yarayacak şekilde kardeş halklara yöneltebilir. Toplumda milliyetçilik bu temelde yükseltilir. Bonapartlar, Führerler kitlelerin cehaletini kendi mutlak diktatörlük emelleri için en bayağı şekilde kullanarak, toplumun kurtarıcısı pozuna bürünüp iktidara tırmanırlar. Böylesi dönemlerde, işçi sınıfına ve emekçi kitlelere bıkıp usanmaksızın gerçekleri açıklamak, yalan, demagoji, provokasyon ve katliamlar eşliğinde kendi zalim diktatörlüklerini kurmaya çalışan Bonapart ve Führerlerin gerçek içyüzlerini kavratmak; işçileri-emekçileri bu sınıf düşmanlarına karşı mücadeleye yönlendirmek yalancı bir önem taşır.

Bonapartizm ve faşizm pek çok ortak özelliğe sahiptir ve bu rejimlere, bunlar birbirinden çok keskin çizgilerle ayrılan tamamen ayrı kategorilermiş gibi mekanik mantıkla yaklaşmamak gerekir. Nihayetinde her ikisi de burjuva rejimlerin olağanüstü biçimlerini anlatmak üzere Marksist literatüre girmiş kavramlardır. Bonapartizm kavramı genelde, egemen sınıf bloku içindeki iktidar çekişmesinin yükseldiği ve parlamenter işleyişin zaafa düştüğü bir durumda, kendisini çekişen kanatların üzerine çıkartarak bir Bonapart olarak sivrilen ve yürütme yetkisini elinde toplayan kişi rejimini anlatır. Ne var ki, özellikle sivil faşizmin tırmanış sürecinde tanık olunduğu üzere, burjuva rejimin otoriterleşmesinin Bonapartizmden de öte tam bir uç noktaya yani faşizme ilerlemesi de olasıdır. Burjuva parlamenter rejimi tamamen tasfiye eden, kendi faşist Anayasasını ve kendi kararname tipi yasalarını egemen kılan, diktatörün partisi dışındaki tüm muhalefeti yasaklayan, bütün muhalif parti ve örgütleri kapatan, yandaş medya dışında tüm muhalif basını ortadan kaldıran ve acımasız bir çıplak şiddeti egemen kılan, kısacası tam anlamıyla totaliter burjuva rejim ise faşizm diye nitelenir. (Daha geniş bir açıklama için bkz. Elif Çağlı, Bonapartizmden Faşizme, Tarih Bilinci Yay.)

Türkiye’de 2011’den günümüze uzanan sürece bakalım. Burjuvazi içi iktidar

kapışmasında kendi cenahını palazlandırıp güçlendirmeye çalışan Erdoğan, siyasal süreçte giderek tek başına öne çıkan bir figür olarak sivrilmiş ve Bonapartlaşmıştı. Ne var ki bu durum egemen sınıf içindeki kapışmayı sonlandırmayıp tersine azdırdı. Burjuva rejim bu temelde kırılğanlaşırken, kapitalist sistemin derin krizinin, Türkiye'yi içine çeken emperyalist savaşın ve Kürt ulusal kurtuluş mücadelesinin belirlediği olağanüstü koşulların daha da olgunlaşması, burjuva düzen açısından tehlikeyi büyüttü. İşçi sınıfının devrimci mücadelesi düzen açısından henüz bir tehdit oluşturmasa bile, söz konusu diğer faktörler AKP iktidarı açısından yeterince köşeye sıkıştırıcıydı. Bu koşullar nedeniyle, Erdoğan kliği, sahip oldukları iktidarın yitirilmemesini kendi çıkarları açısından bir ölüm-kalım hesabına dönüştürdü. Erdoğan ise, burjuva rejimin kırılğanlaştığı koşullarda, alternatif olmayan ve bu yüzden katlanılması gereken lider pozlarında, kendini burjuva düzenin ordusundan çeşitli burjuva kesimlere dek dayattı. Bonapartlaşan Erdoğan bu temelde yol aldıkça burjuva rejimi de fiilen Bonapartlaştırdı. Ancak olağanüstü rejim uygulamaları bu noktada da durmadı ve gelişmeler faşist bir tırmanış sürecine evrildi. Buna paralel olarak, bir Bonapart'tan bir Führer olmaya doğru ilerleyen Erdoğan da, giderek tüm burjuva kesimlerin yegâne düzen koruyucu lideri olarak kendine biat edeceği günlere gözünü dikti. Hatırlamak gerekir ki, vaktiyle Almanya örneğinin de ortaya koyduğu gibi, burjuvazi bir bütün olarak kendini tehlikede hissettiğinde, siyasi iktidarını, daha önceleri onbaşı bozuntusu (veya imam bozuntusu vb.) diyerek küçümsediği Führerlerin eline teslim etmekte bir beis görmemektedir.

Tarihte yaşanmış Bonapartist ve faşist diktatörlük örneklerini günümüzde Türkiye'de yaşanan süreci kavramak açısından göz önünde bulundururken, son derece önemli bir noktayı da asla unutmamak gerekir. Somut gelişmeleri diyalektik tarzda çözümlenmek zorunludur. Hayatı belirleyen kavramlar değildir; kavramların içini dolduran, onları zenginleştiren, onlara değişik boyutlar ekleyen bizzat hayatın kendisidir. O nedenle süreci kavrayabilmek ve doğru bir biçimde niteleyebilmek için daima nüansları hesaba katmak ve her zaman farklı somut koşulları çözümlenmeye çalışmak gerekir.

Yaşananlar ışığında faşizm

Ekonomik kriz, kitlesel işsizlik, artan yoksulluk koşulları nedeniyle umutsuzluğa sürüklenen kitleler, kendilerini çeşitli vaatlerle aldatan faşist liderlerin

kitle desteği olmaya açık hale gelirler. Demagojilerle halkın bir bölümünü peşine takmayı başaran Führerler, parlamenter rejimi kötülüğün kaynağı olarak gösterip tüm siyasal rakiplerini dışlamaya, tüm muhalefeti susturmaya koyulurlar. Ve böylece örgütsüz kitleleri faşist bir rejimin kurulmasına alet edebilirler. Vaktiyle İtalya'da Mussolini, Almanya'da Hitler öncülüğünde faşizmin iktidara gelişinde böyle olmuştu. Bu gibi örneklerde faşizm, toplumun işsiz ve lümpen kesimlerini örgütleyerek, kendine umutsuz kitlelerden bir kitle tabanı yaratıp aşağıdan yukarıya bir tırmanışla iktidara geldi. Türkiye'de 12 Eylül 1980 askeri darbesiyle kurulan faşist rejimde ve Latin Amerika'da yaşanan benzeri askeri diktatörlüklerde ise faşizmin iktidara gelişi, yukardan aşağıya ani biçimde gerçekleştirilen askeri darbelerle oldu. Bugün Türkiye'de yaşanan süreç ise, parlamenter işleyişi aşağılayıp devre dışı bırakarak ve kendine kitle desteği sağlayarak aşağıdan yukarıya iktidara tırmanan İtalyan ve Alman faşizmini anımsatıyor. Zaten bu benzerlik, Erdoğan'ın kendi arzuladığı başkanlık sistemine Hitler Almanyasını örnek göstermesinden de anlaşılıyor.

Türkiye'de ve Latin Amerika'da yaşanan faşist askeri diktatörlükler, tepeden indirilen askeri darbelerle parlamenter işleyişi sona erdirmişti. Ancak kuşkusuz ki, gerçekleştirilen askeri darbe öncesinde toplumu bu darbeye hazır hale getirmek üzere yürütülen bir pasifikasyon süreci söz konusuydu. Bu süreç boyunca parlamenter rejim kitleler nezdinde acizleştirilerek ve peşpeşe gerçekleştirilen paramiliter katliamlarla derin bir endişeye sevk edilerek, toplum vuku bulacak bir askeri darbenin neredeyse kaçınılmazlığına alıştırdı. Türkiye'de 12 Eylül 1980'de "bir gece ansızın" gelen bir askeri darbeyle, burjuva siyasetçiler tamamen bir kenara fırlatılıp atıldı. İktidar koltuğuna kurulan generaller, toplumu tepeden korkutarak, işçi mücadelesini ve devrimci hareketi ani bir baskı, tutuklama ve işkence hamlesiyle ezerek faşist rejimi yerleştirdiler. Yukardan gelen faşizm, toplumun genelini tehdit edip sindirerek varlığını dayatmıştı. Bugün yaşanan aşağıdan faşizm tırmanışında ise, Erdoğan, toplumda yarattığı kutuplaşma sayesinde kendine önemli bir kitle desteği sağlamış durumda. Erdoğan bu sayede, toplumun kendini desteklemeyen kesimini korkutup sindirme, mücadeleciler kesimleri baskı ve tutuklamalarla saf dışı etme taktikleri temelinde yol alıyor.

Türkiye'de 12 Eylül döneminde yaşanan faşizmi, taşıdığı özellikler nedeniyle askeri faşizm diye nitelersek, bugün yaşanan faşist tırmanış sürecini sivil faşizm diye adlandırmak yanlış olmaz. 12 Eylül örneğinde faşist generaller

iktidar koltuğuna seçimlere yaslanarak değil, ellerinde tuttukları silahların gücü ve tehdidi sayesinde kurulmuşlardı. Vaktiyle İtalya ve Almanya’da ve günümüzde Türkiye’de yaşanan sivil faşistleşme süreçlerinde ise, seçimleri ve halk oylamalarını basamak ederek iktidar koltuğuna tırmanış söz konusudur. Parlamenter işleyişin Erdoğan liderliğinde her geçen gün biraz daha geçersiz kılındığı burjuva rejim, daha önce yaşanmış deneyimleri kendine örnek alıp faşizmi tırmandırdıka tırmandırıyor. Bugün gündeme oturtulan “erken seçim” tartışmaları ve yeni bir anayasa yapmak üzere oluşturulacak “anayasa komisyonu” doğrudan bu faşist tırmanış sürecinin parçalarıdır.

İtalya’da kral tarafından başbakan atanan Mussolini, hemen akabinde Sosyalist Parti’yi ve tüm anti-faşist örgütleri yasaklayarak kendini Due (lider) ilan etmiş ve 2 Ocak 1925’te faşist diktatörlüğünü kurmuştu. Mussolini’nin faşist anlayışı, korporatist bir sendikalizmle sınıf karşıtlıklarının bastırılmasını ve İtalya’nın milliyetçilik temelinde bir Akdeniz imparatorluğunun merkezi kılınmasını amaçlıyordu. Almanya’da Hitler liderliğinde örgütlenip iktidara tırmanan faşizm ise, dönemin bunak Cumhurbaşkanı Hindenburg’un Hitler’i şansölye (başbakan) olarak atamasıyla büyük bir fırsat elde etmiş ve daha sonra göstermelik bir seçimle iktidara yerleşmişti. Bugün Türkiye’de Başkanlık ihtirası temelinde tırmanan faşizm, gerekirse göstermelik bir seçimle “Führer”e oy çokluğu armağan ederek ve kendi Başkanlık Anayasasını topluma sözde onaylatarak iktidara yerleşmeyi tasarlıyor.

Geçmişte İtalya ve Almanya’da, günümüzde Türkiye’de yaşanan faşist tırmanış süreçlerinde başka açılardan da pek çok benzerlikler bulmak mümkündür. Faşist liderlikler toplumun kendilerini desteklemeyen bölümünü bezdirip sindirmek amacıyla, işsiz-lümpen kesimlerden kendilerine bağlı özel vurucu birlikler (Almanya’da “Fırtına Birlikleri” ya da Türkiye’de “Osmanlı Ocakları” vb.) rgtleyerek ilerlerler. Faşist tırmanışa boyun eğmeyen ve bu gidişati durdurmak üzere ses veren örgütlü kesimler, mücadeleden yana aydınlar, sanatçılar, gazeteciler, yazarlar ise faşist liderlikler için gerçek bir tehdit kaynağı oluşturduğundan en başta hedef tahtasına oturtulurlar. Almanya’da Nazi partisinin lideri Hitler, iktidara tırmanış sürecinde, suçu komünistlerin üzerine atmak üzere 1933 şubatında parlamento binası Reichstag’ı kendi adamlarına kundaklatarak yaktırmıştı. Nitekim yangını takiben Hitler’in saldırıları komünistleri, dönemin aydınlarını, mücadeleci unsurlarını hedef alarak tutuklamalar, baskı ve yasaklamalarla ilerledi ve parlamenter demok-

rasinin tamamen tasfiyesiyle sonuçlandı.

Toplumun gerici gidişata karşı sesini yükselten aydın kesimlerini suçlu ilan ederek yayılan aydın düşmanlığı dalgası da faşist tırmanışın tipik özelliğidir. Bugün Türkiye’de savaşa ve devlet terörüne karşı barış ve demokrasi bayrağını yükselten aydınlara karşı yürütülen cadı avı, 1950’lerde ABD’de yaşanan ve komünistlere, aydınlara, sanatçılara yöneltilen McCarthyçi faşist saldırı dönemini hatırlatıyor. Erdoğan, barış için ses vermek üzere “bu suça ortak olmayacağız” başlıklı dilekçeyi imzalayan 1128 akademisyeni, 12 Eylül dönemindeki faşist Evren’i aratmayacak biçimde “aydın müsveddeleri” gibi sözler eşliğinde aşağılıyor. 1128’liklerin suçlanıp yargılanmaları, hatta 12 Eylül faşizminin 1402’likleri gibi meslekten uzaklaştırılmaları için gereken makamlara işaretini veriyor. “Führer” esip savurarak toplumun mücadelecisi ve aydın kesimlerini korkutmaya çalışıyor. Fakat altını çizerek belirtmek gerekir ki, totaliterleşme süreçleri, bu gidişatın başını çekenlerin kendilerine ve geleceklerine çok güvenmelerinden değil, tam tersine baskı ve zorbalık dışında kendilerine başka bir çıkış yolu bulamamalarından kaynaklanır. Böylesi süreçlerde asıl korkan ve korktukça baskı ve zulme batan diktatörlerdir. Toplumun devrimci, mücadelecisi ve gerçek aydın kesimlerinin önünde ise, o diktatörlerin de nihayetinde tarihin çöplüğüne gönderildiği ve korkuya yer olmayan bir gelecek uzanır.

Faşist tırmanış süreçlerinde ortak olan bir nokta da, bugün Türkiye’de de yaşandığı üzere, rejime yalakalıkla gününü gün etmeye çalışan bir çıkarıcılar güruhunun peydahlanmasıdır. Kendi çapsizliklerinin veya korkaklıklarının aşağılık kompleksiyle vicdansızlaşan ve ruhlarını şeytana satan bu güruh, faşist liderliğin dış bilemediği gerçek aydınlara saldırarak, mücadele eden kesimlere küfür, aşağılama ve karalama bombardımanı yağdırarak, yeni rejimde yalayacakları bir çanak kapma hesabı içinde olurlar. Keza Türk tipi Führer’in kendi başkanlığını toplumun hücrelerine yedirmek amacıyla örgütlediği “muhtarlar toplantısı” silsilesi de, faşizmin tırmanış sürecinin bir özelliği olarak bu dönemin tarihine kayıt düşülecektir. Kısacası, yandaş medya aracılığıyla körüklenen gözü dönmüş bir aydın ve Kürt düşmanlığıyla, toplumun karanlık köşelerine sinmiş lümpenlerden ve uğursuzlardan devşirilmiş özel vurucu güçleriyle, “Führer”in etrafına toplaşan yalaka takımıyla ve muhtarlar vasıtasıyla mahallelere, evlere, fabrikalara nüfuz etmeye çalışan faşist demagojileriyle, Türkiye’de 1 Kasım seçimlerinden önce başlayıp seçimlerden son-

ra hızlanan sivil bir faşist tırmanış süreci yaşanıyor.

Aslında uzun söze gerek yok. 7 Haziran 2015 seçimlerinde HDP'nin elde ettiği oydan ürken Erdoğan, arzuladığı mutlak iktidara olağan parlamenter yoldan ulaşamayacağını anladı. Bu noktadan sonra sürece, tertiplenen çeşitli provokasyonlar ve katliamlar damgasını basmaya başladı. Kobani'ye yardım götürmek üzere toplanan Sosyalist Gençlik Dernekleri Federasyonu üyesi gençlerin 20 Temmuzda Suruç'ta bombalarla parçalanması, süreçte önemli bir halka oluşturdu. 14 Ağustos tarihinde Erdoğan parlamenter işleyişe önemli bir darbe indiren açıklamasını yaptı. Açıklamasında "İster kabul edilsin ister edilmesin, Türkiye'nin yönetim sistemi bu anlamda değişmiştir. Şimdi yapılması gereken bu fiili durumun hukuki çerçevesinin yeni bir Anayasa ile netleştirilmesi, kesinleştirilmesidir" diye buyuruyordu. Yasamayı ve yargıyı işlemez hale getirerek yürütmeyi mutlak olarak Erdoğan'ın elinde toplama-yı amaçlayan bu darbe, yaşanan sürecin tarihine Erdoğan'ın 14 Ağustos sivil darbesi diye yazıldı. 10 Ekim günü Ankara'ya barış talebiyle akan sosyalistlerin, devrimci işçilerin, mücadeleci sendikacıların ve Kürtlerin mitinginde patlatılan bombalarla yüzü aşkın insanımızın katledilmesi ise faşist tırmanışın artık açık bir göstergesiydi. Nitekim takip eden günlerde parlamentonun devre dışı bırakılması temelinde düzenlenen 1 Kasım seçimleriyle AKP oyunu % 49,5'e yükseltti ve bu soru işaretleriyle dolu süreç "Başkan"ın yolunu açacak fiili bir basamak oldu.

Türkiye'de yaşanan faşistleşme süreci, ülkenin Batısında yandaş medya aracılığıyla toplumun alıklaştırıldığı ve devlet terörüyle korkutulduğu, emperyal yayılmacılık hayalleriyle kanlı bir savaş ortamına sürüklendiği, Doğusunda ise ulusal kurtuluş mücadelesi yürüten Kürt halkının insafsızca katledildiği bir noktaya ulaşmıştır. Bu gidişata karşı çıkan örgütlü sol kesimlerin, duyarlı aydınların, gazetecilerin, sanatçıların muhalefeti ise baskılarla ezilmeye çalışılmaktadır. Sedat Peker gibi iktidarın koruması altındaki mafya bozuntuları, barış bildirisine imza atan akademisyenlere "oluk oluk kanlarınızı akitacağız" diye fütursuzca tehditler savurabiliyor. Faşizm basamaklarını tırmanan iktidar Pekerlerin önünü açarken, bombaların susmasını, çocukların öldürülmesini isteyen aydınları ise terör yanlısı olmakla suçlayıp hapse tıkıyor.

Faşist tırmanışa teslim olunamaz

En yakın örnek olarak Türkiye'deki 12 Eylül rejiminin ortaya koyduğu gibi,

faşizm totaliter bir rejimdir. Burjuva parlamenter düzenin olağan işleyiş kurum ve kurallarını yok eder, burjuva demokrasisi adına ne varsa ezip geçer, işçi sınıfının ve diğer devrimci, demokrat güçlerin örgütlerini dağıtır, tutuklama dalgalarıyla, baskı ve işkenceyi sistematik hale getiren uygulamalarıyla toplum üzerinde mutlak bir diktatörlük kurar. Faşizm iktidara yerleşmeyi başarır, kitlelerin en temel demokratik haklarını yok ederek, baskı ve zorbalığı egemen kılarak toplumun yaşam ışığını söndürür. Toplumda, olumsuz etkileri varlık süresiyle ölçülemeyecek denli derin yarılma ve yıkıntılara neden olur. Ne var ki, kitleleri koyu bir karanlığa sürükleyen ve sindiren faşist rejimler, yaşamın diyalektiği nedeniyle, çeşitli iç ve dış tepkilerin birikimiyle sarsılmaya ve nihayetinde son bulmaya yazgılıdır.

Faşist rejimin ne şekilde son bulduğu, toplumun takip eden sosyal ve siyasal yaşamına bütünüyle damgasını basacak denli önemlidir. Bonapartizmden Faşizme adlı kitapta ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere, faşist rejim bir halk mücadelesiyle yıkıldığında, onun toplumsal ve siyasal yaşamda yarattığı tahribatın izleri daha kısa sürede ve daha derinden silinebilmektedir. Fakat faşizm 12 Eylül örneğinde olduğu üzere tepeden kontrollü biçimde çözüldüğünde, onun toplumsal ve siyasal kurumları, kuralları, demokrasi karşıtı yasaları ve işleyişleri kolayına tasfiye edilememektedir. Hepsinden önemlisi de, bütün bu faktörlerin birlikte belirlediği olumsuz bir toplumsal-siyasal ruh hali uzun süre etkisini sürdürmektedir.

Türkiye’de 1990’lardan günümüze uzanan sürece damgasını vuran devlet terörü gibi olgular, YÖK gibi kurumlar, verilen onca sözlere ve onca parlamento bileşimine karşın 12 Eylül faşist anayasasının hâlâ değiştirilememiş olması, faşist generallerden hesap sorulmadan onların ecelleriyle bu dünyadan kaçıp kurtulabilmeleri, sol örgütlerin üstüste gelen darbeler nedeniyle bir türlü kendilerini toparlayamaması ve nihayetinde işçi sınıfının kitle mücadele araçları olan sendikaların tarif edilemez derecede yozlaşmış, dibe vurmuş halleri, 12 Eylül faşist rejiminin uzun etkili tahribatını anlatıyor. Çok açık ki, Türkiye henüz bir önceki faşist rejimin etkisinden kendini kurtaramamışken, yeni bir faşist tirmanış sürecinin acılarını yaşamaya başlıyor.

Ancak asla göz ardı etmemek gerekir ki, bir askeri-faşist rejim örneği olan 12 Eylül rejimiyle, bugünkü faşist tirmanışın bir sivil faşizm örneği oluşu arasındaki farklılığın yaratacağı sonuçlar büyük olacaktır. Askeri faşizm öyle ya da böyle son bulduğunda, burjuva düzen devam ettiği sürece, onun daha önce

faşizme bulaşmış ordusu da bir şekilde yine belini doğrultup yoluna devam edebilmektedir. Fakat sivil faşizm örneklerinde sonuç hiç buna benziyor mu? Tarihten bir nebze ders alınacaksa görülür ki, anlatılan yalnızca belirli bir kesit boyunca çeşitli baskı ve acıları yaşamak zorunda kalmış olan işçi-emekçi kitlelerin hikâyesi değildir. Sivil faşizmin tarihinde anlatılan, bir dönem boyunca toplumun tepesinde tek kişi diktatörlüğü estiren Duçelerin, Führerlerin ibretlik sonlarıdır!

Tarihin o kesitini kısaca hatırlayalım. Büyük emperyal heveslerle kitleleri kanlı savaflara sürükleyen İtalyan ve Alman faşizmi, ülke içinde kurdukları insafsız baskı rejimlerine rağmen, dışta savaşta uğradıkları yenilgi ve içte yükselen anti-faşist mücadele neticesinde çatırdayarak yıkıldı. Sivil faşizmin çarpıcı örneklerini sergileyen Almanya ve İtalya'da, faşist rejimlerin gidişindeki toplumsal ruh hali, geldikleri dönemde yarattıkları toplumsal destekle tamamen ters orantılıydı. 23 Nisan 1945 tarihinde Sovyet Kızıl Ordusu Berlin'e girdiğinde Almanya'nın yenilgisi kesinleşmişti. Gerçekleştirdiği korkunç katliamların, işlediği büyük insanlık suçlarının bedeliyle yüzleşmeye bir nebze olsun cesareti olmayan Hitler, işgal altındaki Berlinde saklandığı kendi özel yeraltı sığınağında eşi Eva Hitler'le birlikte intihar etti.

Mussolini askeri başarısızlıkları sonucunda 1943 yılında Büyük Meclis tarafından görevinden alınıp tutuklanmış fakat daha sonra kaçmayı başarmıştı. Metresi ile birlikte, yanlarına kendilerini ömür boyu lüks içinde yaşatacağını umdukları ikiyüz kilo altın ve bavullar dolusu (belki de kutular dolusu!) döviz alıp bir Alman birliğinin koruyuculuğunda Almanya yoluna koyuldular. Ne güzel ki tarih intikamını alacaktı; 27 Nisan 1945'te yolları İtalyan komünistleri tarafından kesildi. Kendisiyle birlikte kaçan tüm bakanları ve adamları aynı gün Mussolini'nin gözleri önünde kurşuna dizildi. Bir gün sonra ise Mussolini metresiyle birlikte üzerlerine kurşun yağdırılarak idam edildi ve cesetleri Milano yakınındaki bir benzin istasyonuna götürülüp, faşizm heveslilerine ibret olsun diye ayaklarından baş aşağı asıldı. Faşizmin iktidara geldiği dönemde onu "Duçe" diye pohpohlayıp yükselten İtalyan halkı, cesedine tükürmek için sıraya girdi! İtalyan halkı, ilerleyen yıllarda da Mussolini'nin faşist ideolojisini bir utanç kaynağı olarak değerlendirecekti.

Tarihte yaşananlar, günümüzde Türkiye'de yaşanan gelişmeleri değerlendirebilmek bakımından çok öğreticidir. Toplumsal yaşamda hiçbir karanlık dönem ilânihaye sürmez. Şili'deki Pinochet faşist rejiminin çöküş döneminde

toplumun devrimci unsurlarının ifade ettiği gibi, nihayetinde işçi-emekçi kitleler korkudan korkmanın anlamsız hale geldiği mücadelecı bir noktaya ulaşırlar. Hele bugün Türkiye’de esasen korkan tarafın kim olduğu bellidir! Kirli savaşı tırmandırdıkları her adımda, katliam ve baskılara hız verdikleri her bir aşamada daha da çok batağa sürüklenen Führer bozuntusu diktatörler değil midir asıl korkanlar? Korkandan korkarak meydanı onlara boş bırakmak, vicdansız ve uğursuza karşı hiç mücadele etmeden ona en pespaye biçimde teslim olmak büyük onursuzluktur.

Kapitalizmin tarihi yalnızca ibretlik faşist diktatörlük dersleriyle değil, diktatörlerin tüm zulmüne rağmen karanlıkları parçalayan işçi-emekçi kitlelerin mücadele ışıklarıyla da bezeli. O nedenle asla unutulmasın ki, faşizmin tırmanış döneminde mücadeleyi yükseltmek üzere tehlikeyi görüp işaret etmek ne denli önemliyse, faşizm daha iktidara yerleşmeden önce her şey olup bitmiş gibi yelkenleri suya indirmek o denli ölümcüldür. İşte bugün Türkiye’de, toplumun ilerici ve aydın kesimlerinden rejime karşı yükseltilen tepki ve bunun yaygınlaşması, genelde faşist tırmanıştan hoşnutsuz olup da sesini çıkartmaya cesaret edemeyen kitlelerin sarsılıp kendine getirilmesi bakımından büyük önem taşıyor.

Eğer tarihten ders alınacaksa, faşist tırmanışa karşı iş işten geçmeden mücadeleyi dört bir koldan yükseltmenin hayati önemde zorunlu olduğu anlaşılır. Devrimci işçilerden demokrat aydınlara, örgütlü sosyalistlerden mücadelecı Kürtlere dek, her kesimin kendi bağrından yükselteceği ve ortaklaştıracığı bir faşizm karşıtı mücadele, bugünkü karanlık gidişatı değiştirebilir. Ve unutulmasın ki, faşizm karşıtı mücadelede işçi sınıfının birleşik mücadele cephesinin inşa edilebilmesi açısından, işçi sınıfı içinde çalışan devrimci güçlerden müteşekkıl, ilkelerde anlaşmış kararlı bir çekirdek gücün oluşturulması büyük bir önem taşıyor. Bugün işçi-emekçi kitlelerin yaşamını tehdit eden savaş ve faşizm belâsından kurtulmanın ve insanın zulme direnmesini sağlamanın yolu mücadeleyi yükseltmekten geçiyor. Başka bir seçenek yok!

